

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN
TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
(BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Bilgi MEDENİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ

BALIKESİR – 2018

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN
TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
(BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Bilgi MEDENİ

TEZ SINAV JÜRİSİ

Doç. Dr. Mehmet ACET
Dumlupınar Üniversitesi- Başkan

Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ
Balıkesir Üniversitesi - Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nahit ÖZDAYI
Balıkesir Üniversitesi - Üye

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ

BALIKESİR – 2018

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL VE ONAY

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan

**“Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi
(Balıkesir İli Örneği)”**

başlıklı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 28 /12 / 2018

TEZ SINAV JÜRİSİ

Doç. Dr. Mehmet ACET
Dumlupınar Üniversitesi
Başkan

Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ
Balıkesir Üniversitesi
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nahit ÖZDAYI
Balıkesir Üniversitesi
Üye

Yukarıdaki Yüksek Lisans Tezi, sınav jüri komisyonu tarafından imzalanarak
...04 / ...01.../2019 tarihinde teslim edilmiştir.

Prof. Dr. Şükrü PANCARCI
Enstitü Müdürü V.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlamasından ve yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. (04/01/2019).

Mehmet Bilgi MEDENİ

TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek lisans eğitimim süresince kendimi sürekli geliştirmem adına beni her zaman daha iyi ve daha doğruya yönlendiren, gerek akademik gerekse sosyal hayatımda, bana rehber olan çok kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ'a,

Bana olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyen, desteğini esirgemeyen, varlığıyla bana güç veren değerli eşim Zerrin MEDENİ'ye, annem Emine MEDENİ'ye, babam İlhami MEDENİ'ye, desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Ali Naci ARIKAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Erdil DURUKAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Nahit ÖZDAYI'ya, destekleriyle bana güç veren ömürlük dostlarım Arş. Gör. Alp Kaan KİLCİ'ye, Arş. Gör. Bekir Çiftçi'ye, Hakan YAYLI'ya, İlyas ÖZEN'e çok teşekkür ediyor, sabırları ve çalışmalarına verdikleri destekten dolayı şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Eğitim	6
2.2. Beden Eğitimi ve Spor	6
2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi	9
2.4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Görev ve Sorumlulukları.....	10
2.5. Tükenmişlik	13
2.5.1. Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler	14
2.5.2. Tükenmişliğin Belirtileri.....	16
2.5.3. Tükenmişliğin Evreleri	20
2.5.4. Maslach'ın Tükenmişlik Modeli	21
2.5.5 Tükenmişliğin Sonuçları	23
2.5.6 Mesleki Tükenmişlik.....	24
2.5.7. Tükenmişliğin Kişi Üzerindeki Etkileri	25
2.5.8. Tükenmişliğin Aile Hayatı Üzerindeki Etkileri	25
2.5.9. Öğretmenlerde Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörler	26
3. GEREÇ VE YÖNTEM	29
3.1. Evren ve Örneklem	29
3.2. Veri Toplama Aracı.....	29
3.3 Maslach Tükenmişlik Envanteri Ölçeği (BMI).....	29
3.4. Veri Toplama Süreci	30
3.5. Verilerin Analizi.....	31
4. BULGULAR	32
4.1. Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	32
5. TARTIŞMA	46
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKLAR	60
EK-1. ANKET FORMU	73
EK-2. ETİK KURUL ONAYI	75

EK-3. ÖZGEÇMİŞ.....	76
----------------------------	-----------

ÖZET

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Balıkesir İli Örneği)

Çalışmamızın amacı, Balıkesir ili ve ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerini belirleyerek farklı demografik değişkenler açısından fark olup olmadığını incelemektir. Bu çalışmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Balıkesir ili merkez ve bazı ilçelerinde (Bandırma, Savaştepe, Dursunbey, Edremit, Burhaniye, Bigadiç, Susurluk) Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan 161'i erkek, 89'u kadın toplamı 250 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak Maslach Tükenmişlik Envanteri (BMI) kullanılmıştır. Ölçek, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla da araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, normallik dağılım şartını sağlamadığından mesleki tükenmişlik düzeylerinin üzerinde etkili olan bağımsız değişkenlere göre farklılık Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi kullanılarak tespit edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda, çalışmanın Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,70 bulunmuştur. Çalışmaya katılan Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile ilgili veriler incelendiğinde; duygusal tükenme ($\bar{X}=2,43$) ve duyarsızlaşma ($\bar{X}=3,11$) boyutları düşük olarak belirlenirken, kişisel başarı boyutu ($\bar{X}=2,50$) yüksek olarak tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyinde 46 yaş ve üstü, 21 yıl üstü kıdem, lisede görev yapan öğretmenler, spor salonu bulunmayan okullarda görev yapan öğretmenler, araç-gereçleri çok yeterli bulanlar, mobbinge çok nadir maruz kalan öğretmenler ve mesleği bırakmayı düşünenlerin, en yüksek tükenmişliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Duyarsızlaşma alt boyutu ele alındığında; ortaokulda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kişisel başarı puan ortalamaları en yüksek olan değişkenler ise lisede görev yapan, 15-20 ders saati olan ve mobbinge hiçbir zaman maruz kalmayan beden eğitimi ve spor öğretmenleridir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi ve spor öğretmeni, duygusal tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı.

ABSTRACT

The Investigation of Burnout Levels of Physical Education and Sports Teachers (Balıkesir Province Case)

The aim of this study is to determine the burnout levels of physical education and sports teachers working in the province of Balıkesir and its districts.

The universe of this study was in the city center of Balıkesir and in some districts (Bandırma, Savaştepe, Dursunbey, Edremit, Burhaniye, Bigadiç, Susurluk) during 2017-2018 academic year. A total of 250 physical education and sports teachers are composed of women. In the study, Maslach Burnout Inventory (BMI) was used as data collection tool. The scale was developed by Maslach and Jackson (1981). Personal information form developed by the researcher was used to determine demographic information of physical education and sports teachers. In the analysis of the data, the difference between the independent variables affecting the levels of occupational burnout was determined by Kruskal Wallis test and Mann Whitney U test, since the normality distribution condition was not met. As a result of the analysis of the data, the cronbach alpha internal consistency coefficient of the study was 0.70. When the data about burnout levels of physical education and sports teachers were examined, emotional exhaustion ($X_{ve} = 2,43$) and depersonalization ($X_{duygusal} = 3,11$) were determined as low, while personal success size ($X_{eden} = 2,50$) was high. As determined. At the level of emotional exhaustion of physical education and sports teachers, aged 46 and over, seniority over 21 years, teachers working in high schools, teachers working in schools with no gym, those who find tools to be very competent, teachers who are rarely exposed to mobbing and those who think about leaving the profession burnout. When the depersonalization sub-dimension is considered, it is determined that the levels of burnout of physical education and sports teachers working in secondary school are high. The variables with the highest personal success scores are physical education and sports teachers who work in high school, have 15-20 lessons and are never exposed to mobbing.

Key Words: Physical education and sports teacher, emotional exhaustion, depersonalization, personal accomplishment.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

D	: Duyarsızlaşma
DT	: Duygusal Tükenme
KB	: Kişisel Başarı
MBI	: Maslach Tükenmişlik Ölçeği (Maslach Burnout Inventory - MBI)

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa No
Tablo 3.1. Maslach Tükenmişlik Envanteri Alt Boyutları Derecelendirmesi.....	30
Tablo 4.1. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyet Dağılımı.	32
Tablo 4.2. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Yaş Dağılımı.	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Medeni Durum Dağılımı. ...	33
Tablo 4.4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Eğitim Durumu Dağılımı	33
Tablo 4.5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Meslek Kıdemi Dağılımı.....	33
Tablo 4.6. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okul Türü Dağılımı.....	34
Tablo 4.7. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saati Dağılımı.	34
Tablo 4.8. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Spor Salonu Dağılımı.....	34
Tablo 4.9. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Araç-Gereç Yeterliliği Dağılımı	35
Tablo 4.10. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleği Bırakıp Bırakmama Dağılımı	35
Tablo 4.11. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Meslek Geliri Dağılımı	35
Tablo 4.12. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mobbing Dağılımı.....	36
Tablo 4.13. Normallik Testi	36
Tablo 4.14. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmiş Düzeyleri ile İlgili İstatistik Bilgileri.....	37
Tablo 4.15. Öğretmenlerin Cinsiyetleri ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - Testi Sonucu.....	37
Tablo 4.16. Öğretmenlerin Yaşları ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Kruskal Wallis Testi Sonucu.	38
Tablo 4.17. Öğretmenlerin Medeni Durum ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - Testi Sonucu	39
Tablo 4.18. Öğretmenlerin Eğitim Durumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - Testi Sonucu	39
Tablo 4.19. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Kruskal Wallis Testi Sonucu	40

Tablo 4.20.	Öğretmenlerin Görev Yaptığı Okul Türü ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - Testi Sonucu	41
Tablo 4.21.	Öğretmenlerin Haftalık Ders Saati ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Kruskal Wallis Testi Sonucu	42
Tablo 4.22.	Öğretmenlerin Spor Salonu Bulunup Bulunmaması ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U – Testi Sonucu	42
Tablo 4.23.	Öğretmenlerin Araç-Gereç Yeterliliği ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Kruskal Wallis Testi Sonucu	43
Tablo 4.24.	Öğretmenlerin Mesleği Bırakıp Bırakmama ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - Testi Sonucu.	44
Tablo 4.25.	Öğretmenlerin Mesleği Geliri ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu	44
Tablo 4.26.	Öğretmenlerin Mobbing ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması Kruskal Wallis Testi Sonucu	45

1. GİRİŞ

Milletler, var oldukları toplum içerisindeki bireyleri eğitip, onlara kendi kültürlerini aktarma sorumluluğuna sahiptirler. Bunu sağladıkları takdirde hem bireysel olarak hem de çevresindeki kişilere fayda sağlamış olacaklardır. Tüm bunların gerçekleşmesi için eğitim ilk koşuldur (Özkan, 1999).

Dünyaya geldiği sırada sosyal bir varlık olmayan insanı, yaşadığı toplum ve ait olduğu milletin özellikleri kendine benzetmeye çalışır. Kişilerin toplumlarını benimseyip, sosyal bireyler olması milletlerin geleceği için büyük önem taşır. Bu bakımdan bireylerin sosyalleşmesi ve topluma kazandırılması aşamasında eğitim yol gösterici konumdadır (Gökalp, 1992).

Eğitimin ortaya çıkabilmesi, milletlerin varlığıyla mümkündür. Bundan dolayı eğitim düşüncesi, toplumların sahip olduğu düşünce etrafında şekil almak durumundadır. Eğitim ve toplumun bir arada ele alınması tüm milletlerin eğitim-öğretim ihtiyacının bulunmasındandır. Toplumlar yeni insan kaynakları ile kendilerini yenilemektedir. Eğitim, bireyi ait olduğu milletin, yaşadığı toplumun ve kültürün bir üyesi haline getirir. Bireyin kişilik özellikleri, bir öğrenme sonucudur. Bu sonuçta toplumların ve kültürün büyük payı bulunmaktadır (Özkan, 2011).

Tükenmişlik, kişisel boyutlarda karşılaşılan bir durumdur. Negatif ruhsal yaşantılar içeren, sürekli devam eden bir duygu sürecidir. Tükenmişlik, dinlenme ile geçebilecek bir yorgunluk durumundan farklıdır. Çalışan kişilerde farklı zamanlarda ortaya çıkan tükenmişlik, negatif duygular neticesinde ortaya çıkan tepkilerin toplamıdır (Dursun, 2000).

İş yaşamında karşılaşılan zorluklar, bireyin yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Rol çatışması, rekabet, bireyler arası anlaşmazlıklar, kişilerin kendini kanıtlama isteği, özel hayattaki sorunlar, sosyal yaşama vakit ayıramama ve bunların sonucunda monoton bir yaşam çeşitli sorunlara sebep olmaktadır. Bireyleri etkisi altına alan bu sebepler, strese yol açmakta, performansta azalma, işi ihmal etme,

fiziksel ve davranışsal bozukluklar tükenmişlik sorunuyla karşılaşılmasıyla sonuçlanmaktadır (Işıkhani, 2004).

Bireyler ve çalışılan kurum arasındaki olumlu ilişkiler sayesinde uyum gerçekleşir. Kurumun verimi ve kar elde etmesi için çaba sarf eden çalışanlar, bunun karşılığında maddi ve manevi beklenti içine girerler. Beklentiler gerçekleşmiyor, karşılaşılan sorunlar her geçen gün artıyorsa, bireylerde performans düşüklüğü ve bıkkınlık göze çarpar. Son yıllarda çalışma ortamlarında karşılaşılan sorunların, tükenmişliğe sebep olduğu belirlenmiştir. Tükenmişlik; çalışanları, kurumu ve iş hayatını olumsuz şekilde etkilemektedir. Çalışan bireyler; yoğun iş talebi, görevde yükselme ihtimalinin olmaması, yapılan iş sonucu ödüllendirilmemeleri, aşırı iş yükü gibi nedenlerle karşılaştıklarında oldukça yıpranırlar (Sürgevil, 2014).

Çalışan bireylerin içinde bulundukları mesleğin dışına çıkması, buna bağlı olarak hizmet kalitesinin düşmesi ve motivasyon kaybı sonucu ortaya çıkan bedensel ve ruhsal sorunlar tükenmişlik olarak görülmektedir. Tükenmişlik, genellikle hizmet sektöründe sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Sürekli insanlarla diyalog halinde olma, insanların kolaylıkla memnun olmaması ve bireyin stres altında çalışması hizmet sektöründe tükenmişlikle karşılaşılmasının nedenlerindendir (Göktepe, 2016).

Öğretmenlik mesleğinin, diğer mesleklere göre yaşadığı stresin daha fazla olduğu kabul edilebilir. Öğretmenlerin; idareciler, meslektaşlar, öğrenciler, veliler, okul çalışanları ve çevresiyle iyi ilişkiler içerisinde bulunması beklenmektedir. Bu da çok yönlü ilişki içinde bulunan öğretmenin, sürekli yüz yüze iletişimde olması sonucu tükenmişliğin ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Sürgevil, 2014).

Öğretmenlerin öğrencileriyle merhamet dolu ilişkiler kurma çabası, sabırlı ve öfkelerini bastıran, duygusal kontrolü sürekli elinde bulundurma zorunda olan bir mesleğe sahip olmaları, eğitim rolünü koruyan olumsuz duyguları düşük seviyede tutma çabaları, genel olarak refah düzeylerini etkilemektedir (Beatty, 2000).

Gelecek dönemlerde ülkede söz sahibi olacak nesillerin, öğretmenlerinden alacakları iyi bir eğitim, toplumun daha ileriye gidebilmesi için yol gösterici olacaktır. Bireylerle ve öğrencileriyle sürekli diyalog halinde olan öğretmenler, farklı sebeplerle sorunlar yaşayabilir. Öğretmenlerin karşılaşacağı bu sorunlar, toplumun büyük bir

kesimini olumsuz yönde etki altında bırakabilir. Bu bakımdan bir ülkenin eğitimindeki en önemli yapı taşlarından olan öğretmenin, mesleki tükenmişlik boyutunda sorunlarının tespit edilip, gereken önlemlerin alınması ve öğretmenlerin sıkıntı yaşadığı durumlar için kararlar alınıp, hayata geçirilmesi ülkedeki gelecek kuşakların yetişmesi açısından hayati önem taşımaktadır (Kale, 2007).

İnsanların bedensel, ruhsal ve zihin özelliklerini meydana getiren, yaş ve kalıtsal özelliklerinin en üst düzey verime ulaşması amacıyla yarışma ortamı olmadan uygulanan faaliyetler beden eğitimi olarak adlandırılır. Beden eğitimi branşı, bireyin eğitim hayatındaki gelişimin bir tamamlayıcısı konumundadır. Bu gelişimin sağlayacağı fayda göz önünde tutularak, fiziksel aktiviteler bireyin özelliklerine göre seçilir. Bunun sonucunda seçim aşamasında ve diğer branşlara sağlayacağı olumlu katkı için beden eğitimi ortaya çıkar. Bu bakımdan zihinsel ve fiziksel açıdan sağlık kazandıran beden eğitimi, çocuk ve genç bireylerde bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları elde etme döneminde olan her seviyedeki öğrenci için önem arz etmektedir (Tuna, 2010).

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinde görülen tükenmişliğe, diğer branşlardaki öğretmenlerle arasında derslerin farklı yapısı, okulda etkin rol oynama ve okuldaki görevleri bakımından ortaya çıkan farklılıkların neden olduğu söylenebilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, okuldaki konumlarının kendilerine sosyal sorumluluk yüklemesi, sürekli öğrencilerinin sorunlarını çözme çabası içerisinde olması tükenmişliğin görülme sebeplerinden olabilir (Şahin, 2008).

Bu bilgiler çerçevesinde araştırmamız, Balıkesir ili ve ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek kıdemi, görev yaptıkları okul türü, haftalık ders saati, spor salonu bulunma durumu, meslek bırakma durumu, meslek geliri yeterliliği ve mobbinge maruz kalma değişkenlerine göre tükenmişlik düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmamızın hipotezleri ise;

- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve yaş değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve mesleki kıdem değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve görev yaptıkları okul türü değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve haftalık ders saati değişkenine göre kişisel başarı alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve spor salonu bulunma değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve araç-gereç yeterliliği değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve mesleği bırakma değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve meslek geliri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve mobbing değişkenine göre duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Eğitim

Eğitim yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara uygulanan bir faktör, yaşantıların yeniden teşkilatlanması ya da yenilenmesi, bireylerin davranış şemalarını farklılaştırma aşaması şeklinde tanımlanabilir (Karaküçük, 1989).

Eğitim, bireyleri paydaş yaşamın benzerliklerinden haberdar ederek, bireylere yeterince bir homojenlik kazandırmaktadır. Eğitimden kültür aktarımında faydalanılması, topluma ait kültürün eğitim çağındaki genç nesillere iletmek amacını taşımaktadır (Tuna, 2010). Temel sosyal kurumlardan birisi olan eğitim, genel olarak bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır (Yetim, 2011).

Başka bir ifadeyle eğitim; resmi örgütlü ve planlı bir sosyalleşme kurumudur. Öğretmenler ise bu kurum içerisinde en önemli sosyalleştiricidir (Yetim, 2011).

2.2. Beden Eğitimi ve Spor

Beden Eğitimi; insan temelini oluşturan fiziksel, ruhsal ve zihinsel özelliklerin, bulunduğu yaşın ve genetik potansiyelin gerektirdiği verim gücüne ulaştırılması için bedeni faaliyetler ve oyun aracılığıyla yapılan faaliyetler bütünüdür (Şahin, 2006).

Başka bir tanımda ise, vücudun yapı ve işlevinin geliştirilebilmesi, eklem ve kasların dengeli ve kontrollü bir biçimde gelişmelerini sağlayan, boş zamanları değerlendirmeyi, fiziksel kuvveti en hesaplı biçimde kullanmayı, bundan dolayı organların kontrolünü metotlu bir şekilde hareket etmeyi öğreten faaliyet sistemi beden eğitimidir (İşler, 2016).

İnsanların fiziksel, ruhsal ve zihnen gelişmesini, organizmanın bütünlüğünü koruyarak dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayan, bireyi kendisine ve bulunduğu

topluma yararlı bir insan olarak yetiştiren bilimsel beden faaliyetleri olarak da beden eğitimi tanımlanabilir (Açak, 2006).

Bedensel hareketlerin ve becerilerin çocuk ve gençlerin genel eğitiminde önemli bir araç olarak görülmesi de tarihin derinliklerine uzanmaktadır. Antik çağda spor, eğitimin önemli bir aracı olarak kabul edilmiş ve Platon, devlette gençlerin yetiştirilmesi için müzikten sonra beden eğitiminin önemini ısrarla vurgulamıştır (Mirzeoğlu, 2014).

Gaulhofer'e göre; İnsanın beden yoluyla yapılan genel eğitimidir. Etkinlik noktası insanın bedenidir, amaç insanın tüm kişiliği ve bütünlüğüdür. Groll'a göre ise insanın fiziksel varlığının gelişmesine yönelik hedefi olan bir eylemdir. Bu eylem insanın mükemmelleşmesine hizmet eder, hareket kabiliyeti ve yeteneklerinin gelişmesini amaçlar. Genel anlamda; sosyal ve ekonomik gelişimin temel ögesi olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin meydana gelmesini, karakter özelliklerinin gelişmesini sağlamak, kişiler, toplumlar ve kültürler arası dayanışma, kaynaşma ve barışı sağlamak, kişinin mücadele gücünü artırmak amacıyla yapılan fiziksel etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Demirci, 2013).

Spor; tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine ait kuralları olan, genelde yarışmaya dayanan fiziksel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlardır (Aydın ve ark., 2007).

Aykın (2013); sporu iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın ana ögesi olan insanın, beden ve ruh sağlığını geliştirmek; kişiliğin meydana gelmesini, karakter özelliklerinin gelişimini oluşturmak; bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumunu kolaylaştırmak; kişiler, toplumlar ve uluslararası dayanışma, kaynaşma ve barışı sağlamak; kişinin mücadele gücünü artırmak yanında belirli kurallara göre, rekabet ölçüsü içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetler olarak tanımlamıştır.

Çınar'a (2015) göre spor; insanların bireysel veya grup halinde bedensel, ruhsal, zihin kabiliyetini kendine ve bir rakibine karşı, planlanmış bir düzen içerisinde başarılı olmaya yönelik ve mücadele heyecanını yaşamak için ortaya koyduğu fiziksel hareketlerin bütününe verilen genel isimdir.

Bedensel ve zihinsel sağlığı korumak, geliştirmek, sosyal ilişkiler kurmak, eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek veya yarışmalarda mücadele ederek kazanmak amacıyla organize ya da plansız olarak yapılan fiziksel aktivitenin her türü spor olarak tanımlanır (Karahüseyinoğlu, 2015).

Bir amaç doğrultusunda yapılan, belirli kural ve tekniklere bağlı, sporun içinde olanların yanı sıra izleyenlerin de ruhsal ihtiyaçlarını doyuran, sporcu ve seyircileri bir bütün haline getiren etkinlik kümesi olarak spor tanımlanabilir (Yıldız, 2009).

Fişek'in (1985) tanımına göre spor, sporcular açısından yarışma ve kazanmaya dönük fiziksel, zihinsel ve teknik bir çaba; izleyenler açısından heyecan ve estetik içeren sanatsal bir süreç, genel bütünlüğü içinde de fizyoloji, ortopedi, biyomekanik, psikoloji ve farmakoloji gibi disiplinlerin yardımıyla gelişen ve sürdürülen bilimsel bir oluşumdur (Mirzeoğlu, 2014).

Spor, tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan, genelde yarışmaya dayanan, fiziksel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlardır (Yıldırım, 2011).

Spor, i ve dış faktörlerle motive edilmiş bireylerin nispeten karmaşık fiziksel becerilerinin kullanımı veya fiziksel çabayı gerektiren kurumsallaştırılmış rekabete dayalı aktiviteler bütünüdür (on, 2011).

Bireysel ya da toplu oyunlar biçiminde, bazı kurallara göre gerçekleştirilen ve genellikle yarışmalara konu olan beden hareketleri bütünüdür (Yavaş, 2005).

Yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal gelişimini amaç edinen beden eğitimi ve spor, eğitimin tamamlayıcısı, ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir. Sporu, eğitim ile bağdaştırırken beden eğitimi kavramıyla birlikte düşünmek, doğru bir yaklaşım olur. Çağdaş eğitim anlayışı içerisinde beden eğitimi ve spor birbirini tamamlayan olgulardır (Yetim, 2011).

2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Beden eğitimi ve sporun insanın genel eğitiminin değişmez bir parçası oluşunun tarihi, okulların müfredat programlarına beden eğitimi ve spor derslerinin girdiği erken klasik çağa (M.Ö. 500) kadar uzanmaktadır. Geçmiş zaman süresince beden eğitimi ve sporun genel eğitim içerisindeki ağırlığı ve önemi sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel değişimlere bağlı olarak farklı seviyelerde devam etmiştir. Fakat sanayileşme, bilgi ve teknolojinin hızlı gelişimi, toplum hayatında önemli değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Özellikle, 20. yüzyıl içerisinde beden eğitimi ve sporun insanların kendilerini tanımlayabilme, gerçekleştire ve geliştirme yollarının çıkış kapısı olmasına yol açarak, sporun etki ve işlev alanlarını genişletmiştir (Yıldıran ve ark., 1993).

Beden eğitimi ve spor, insanın bedensel ve ruhsal eğitimine doğrudan olumlu etkilerde bulunurken, kişinin bu eylem içinde kendini tanımasına ve tanıtmasına, toplum hayatında yerini almasına yardımcı olur. Eğitim bütünlüğü içinde bireyi ve toplumu eğitmede, beden eğitimi ve spor araç olarak kullanılırken, amaç olarak da yapılmaktadır. Beden eğitimi ve spor insanın öz varlığı olan beden ve ruh sağlığı doğrudan etkiler. Zihinsel olarak da algısı açık, disiplinli ve bilinçli olunmasını sağlar (Yetim, 2011).

Beden eğitimi ve sporun kişilere bireysel açıdan bedensel ve ruhsal yararları olduğu gibi yine birey ve toplum olarak sosyal ve ekonomik yararları da tartışmasız gerçeklerdendir (İşler, 2016).

Toplumumuzun en kıymetli kaynağı insan olduğuna göre, onları en iyi şekilde eğitmek, yeteneklerini geliştirmek, her açıdan yararlı özelliklerle yoğurmak da toplumların zorunlu ve önemli görevlerinden olmalıdır. İyi bir eğitimle birey kendisi, ailesi ve milleti için değerli bir kaynak durumuna gelebilir. Yanlış eğitim sonucunda ise, kaybedilmiş bir değer, yitirilmiş bir hayat olur (Hergüner, 1992).

Sporu, eğitim ile ilişkilendirirken beden eğitimi kavramıyla birlikte düşünmek, doğru bir yaklaşım olur. Beden eğitimi ve spor, çağdaş eğitim anlayışı içerisinde birbirini tamamlayan olgulardır (Yetim, 2011).

Ülkemizin eğitim anlayışı içerisinde beden eğitimi ve fiziksel aktiviteler öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunan, eğitim programlarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2013).

Özellikle ilköğretim kademesinde beden eğitimi, bir ders ve eğitim etkinliği olarak milli eğitim programlarında bu derslere belirli süreler ayrılmaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre; ilköğretim kurumlarının amaç ve görevleri şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Her Tür çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, 22.Kasım.2018).

Hareketin çocuk yaşamının odak noktası olduğunu düşünürsek, hareketler yoluyla çocuklar çevreyle nasıl iletişimde ve reaksiyonda bulacaklarını öğrenirler. Beden eğitimi dersleri kapsamında sunulan hareket eğitiminin kendi amaçları olmasına rağmen, genel eğitimin bütünlüğü içerisinde beden eğitimi dersi; konuları, uygulanan yöntemler ve kullanılan araç gereç bakımından genel eğitimin bir aracı durumundadır (Pehlivan, 2005).

2.4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Görev ve Sorumlulukları

Toplumun mimarı olan öğretmenlerin ülkenin ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviyede yetişmiş olmaları gerekir. Çünkü bir ülkenin kalkınması ile toplumun refah seviyesi, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek mesleki ve kişisel niteliklere sahip olmasına bağlıdır. Yani öğretmenlik mesleği toplumların geleceğini, bir başka deyişle kaderini belirleyen bir meslektir.

Bir eğitim sisteminin başarısı, o sistemde görev alan öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Öğretmenlik, kendine has özellikleri olan kutsal bir meslektir.

Öğretmenlik bireyin yalnızca kazanç kapısı olarak görülmemeli, gönül gücü ile tercih edeceği bir meslek olarak düşünülmektedir (Yetim ve Göktaş, 2004).

Beden eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi dersleri bireyin, toplumun ve beden eğitimi öğretmenlerinin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirildiği takdirde beden eğitimi öğretmenlerinin de görev ve sorumluluk bilinci daha da artacaktır (Göktaş, 2007).

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin temel görevi öğrencilerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik olarak gelişimlerini sağlamaktır. Çalışılan eğitim kurumunun farkına, içinde bulunulan yörenin, bölgenin özelliklerine, sosyal gelişmişliklerine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev ve sorumlulukları değişmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ders yoğunluğu, okullardaki disiplin sorunlarının yükü, spor kolunun tesis ve malzeme sorumluluğu, sporcu öğrencilerin ihtiyaçları, okul içi ve okul dışı sportif faaliyetlerde organizatör, özel gün ve törenlerde görevli olmak gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Verimli bir eğitim-öğretim ortamının oluşturulabilmesi için öğretmen, sabırlı ve hoşgörülü, kararlı ve soğukkanlı olmalıdır. Öğrencilerin yaşadıkları günlük kişisel problemlerin hepsine çözüm bulabilmek için öğretmen, onların kişisel problemleri ile samimi olarak ilgilenmeli, onlara sempati ve hoşgörü ile yaklaşmalıdır (Tamer, 2001).

Günümüzde beden eğitimi ve spor, yetişmekte olan nesillere fikren ve bedenlen sağlık kazandıran bir faaliyet alanı olarak kabul edilmektedir. Beden eğitimi ve spor; eğitim programlarının bütünüleyici bir parçası olması nedeniyle öğrencilerin fiziksel aktiviteler aracılığıyla psikomotor, bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda gelişimine, sosyal yaşantısının içinde sporu hayat tarzı hâline getirmesine, okul dışı serbest zamanlarını kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmesine katkıda bulunur (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, 22.Kasım.2018).

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı ile öğrencinin;

1. Dünyada ve Türkiye’de sporun tarihsel gelişimi hakkında bilgi sahibi olması,

2. Fiziksel etkinliklere katılım yoluyla hareket, bilgi ve becerilerini geliştirmesi ve bu becerileri alışkanlık hâline getirmesi,
3. Türk spor tarihinde başarılı olmuş sporcuları tanınması,
4. Sportif etkinlikler yoluyla spor kültürü edinmesi, spora özgü kuralları, bilgi ve becerileri uygulayabilmesi ve bu becerileri yaşantısında olumlu olarak kullanabilmesi,
5. Engellilerin ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bedensel, sosyal ve ruhsal olarak gelişmesinde sportif etkinliklerin rolünü ve önemini kavraması,
6. Millî bayramların ve kurtuluş günlerinin anlamını, önemini kavraması ve bu kutlamalara katılmaya gönüllü olması,
7. Atatürk'ün ve Türk düşünürlerinin beden eğitimi ve spor ile ilgili düşüncelerini özümsemesi,
8. Spor organizasyonlarına katılım yoluyla spor bilinci gelişmiş sosyal bireyler olarak yetişmesi,
9. Düzenli etkin katılım ile sağlığı güçlendirici bilgi ve becerileri hayatında ve kişisel gelişiminde kullanabilmesi,
10. Beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyen alışkanlık ve bağımlılıklardan uzak durması,
11. Başkalarının varlığını da kabul ederek onlara karşı her zaman dürüst, saygılı “adil oyun (fair play)” davranışta bulunması ve bunu alışkanlık hâline getirmesi,
12. Spor alanında faaliyet gösteren meslek grupları hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, 22.Kasım.2018).

2.5. Tükenmişlik

Tükenmişlik, 1974 yılında Freudenberger tarafından tanımlanmıştır. Freudenberger, tükenmişliği “başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı veya insanın iç kaynakları üzerinde, karşılanamayan istekler sonucunda ortaya çıkan bir tükenme durumu” olarak tanımlamıştır (Izgar, 2003).

Tükenmişlik kelime anlamı olarak “enerji, güç ya da kaynakların aşırı talepler yoluyla tükenmesi, yorulma, başarısız olma” olarak tanımlanır. Tükenmişlik, bazı zamanlarda fiziksel rahatsızlıklarla karakterize olan, değişmeden kalan, işe ilişkin kalıcı stres durumlarından sonra gelişen ruhsal ve fiziksel enerji azalması durumu anlamına da gelir (Sürgevil, 2014).

Dünya sağlık örgütünün 1998 de yayımladığı raporda tükenmişlik fazla çalışma ile ortaya çıkan aşırı duygusal yorgunluk ve bunun sonucunda iş ve sorumluluklarını yerine getirememesi durumu olarak tanımlanmıştır (Metin ve ark., 1998).

Tükenmişliği iş yaşamının içerisinde ele aldığımızda kişilerin yaptıkları mesleğin amacından sapması, bunun sonucunda sundukları hizmet kalitesinde düşme ve güdülenme kaybıyla ortaya çıkan bedensel ve ruhsal nitelikleri olan bir kavramdır (Göktepe, 2016).

Tükenmişlik, yoğun fiziksel, duygusal ve bilişsel zorlanma, bireyin işe karşı olumsuz tutum göstermesi, kendini işten uzaklaştırmasıdır (Hultell ve ark., 2013).

Tükenmişlik kavramının günümüzde kabul gören ve en yaygın kullanılan tanımı Maslach tarafından yapılmıştır. Tükenmişliği “işyerindeki tehditlerin kalıcı etkileri ile meydana gelen bir psikolojik sendrom olarak tanımlayan Maslach, durumu iş ile çalışan arasındaki uyumsuzluğa bağlı ortaya çıkan kronik bir gerginlik olarak tanımlamıştır. İnsanlarla karşılıklı çalışmak durumunda olan kişilerde tükenmişlik sonucunda düşük enerji, motivasyonsuzluk, işine ve başkalarına karşı olumsuz hisler ve kişiler arası iletişimden kaçınma gibi durumlar ortaya çıkar (Yıldız, 2015).

Tükenmişlik kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından ‘kuvvetini kaybetmiş olma, mücadele göstermeme durumu’ şeklinde açıklanmaktadır (Boyar, 2011). Geniş

manada ‘özel olarak yaşanan, duygusal arzın çok olduğu ortamlarda uzun zaman çalışmaktan kaynaklanan, bedensel tahrip, çaresizlik, ümitsizlik hissi, hayal kırıklığı, negatif bir kişilik kavramının artması, işe, iş yerine, çalışanlara ve hayata karşı negatif davranışların artması gibi emarelerin eşlik ettiğı bir vaziyet’ olarak açıklanır (Dinç, 2008).

Tükenmişlik ile ilgili olarak günümüzde en geniş itibar gören tanım, bu konuda çalışan araştırmacılar arasında en mühim kişi olarak bilinen ve Maslach Tükenmişlik Envanterini geliştiren Christina Maslach’a aittir (Otacıoğlu, 2008).

Maslach, tükenmişliği mesleğı nedeniyle devamlı bireylerle çalışmak zorunda olan kişilerin, strese karşı vermiş oldukları kronikleşmiş tepki olarak açıklanmıştır (Adıgüzel, 2016).

2.5.1. Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler

Yaşadığımız çağda iş yaşamında genellikle gözlemlenen bir olgu haline gelen tükenmişliğin ortaya çıkmasına etki eden birçok faktör ortaya konulabilir. Bu faktörler kişinin kendisinden kaynaklandığı gibi kendisi dışında çevresel faktörlerden de kaynaklanabilir (Sürgevil, 2014).

Tükenmiş kişinin alışkın olduğı bir yaşam tarzı veya iletişimden beklentilerinin gerçekleşmesine bağlı bir yorgunluk ve hayal kırıklığı içerisinde kendisini bulur. Bireyin beklentileri sahiden gerçekleşeceklerin çok üzerindeyse ve birey bu beklentilere ulaşmak için ısrar ediyorsa huzursuzluk ve sıkıntıyla karşılaşmaktan kaçamayacaktır. Birey bu durumda psikolojik olarak yoğun çatışmalar yaşamaktadır. Bunun önlenemez sonucu öz kaynakların, yaşam enerjisinin ve işlev görme yeteneğinin tükenmesidir (Tüm kaya, 1996).

Çam (1992), tükenmişliğe etki eden faktörleri çevresel ve kişisel olarak 2 grupta ele almıştır:

Çevresel Faktörler

Tükenmişliğe neden olan, çalışma ortamından kaynaklanan bazı çevresel faktörler bulunmaktadır. Bunlar;

İşin niteliği, işyerinde kişinin rolü, çalışma saatleri, çalışma saatleri içerisindeki dinlenme süreleri, üstlerden gelen baskılar, başarı durumunda gereken takdiri görememe, çalışanlar arasındaki uyum, hiyerarşik düzenin yanlış planlanması ve işyerindeki çalışma performansımızı etkileyecek düzeydeki sosyal problemlerdir. Kendine karşı güvensizlik, ümitsizlik, gerilim, öfkeli, aceleci olmak ve tedirgin olmak gibi olumsuz duyguların artmasıdır. Naziklik, hürmet ve arkadaşlık gibi olumlu hislerin minimuma inmesi olarak sayabiliriz (Gül, 2014).

Tükenmişlik sendromu hissedenler, kendilerini daha fazla duygusal tükenme ile açıklamaktadır. Tükenmişliğin üç boyutu içinde en fazla analiz edilen duygusal tükenme yönüdür. Fakat bu diğer iki durumun değersiz olduğu manasına gelmez. Bütünsel görüş açısı önemlidir ve bir boyuta odaklanmak onun yok edilmesi manasına gelir (Altın, 2015).

Tükenmişliğin çevresel sebepleri; iş görenin çalıştığı işin özellikleri, iş görenin işindeki rolü, çalışma saatleri, işten kaynaklanan stres, iş görenin kendisini geliştirme fırsatlarının gerçekleşmemesi, molalar, ücret, iş ortamı şartları, çalışan bireyler arasındaki münasebet, araç-gereç yetersizliği, ailevi sorunlar, maddi ve sosyal etkenler olarak ele alınabilir (Tanrıverdi, 2008).

Çalışanların yerine getirebilecekleri işler kısıtlıdır, keza oldukça çok olan iş yükü çalışanlarda daha fazla stres ve tükenmeye neden olur. Yerine getirebileceği iş yükü sınırı fazlasıyla aşıldığında çalışan birey tehlikeli tükenme sorunları ile yüz yüze kalır (Alkan, 2011).

Kişisel Faktörler

Kişisel faktörlerin tükenmişlik üzerindeki etkilerine baktığımızda, sosyal hayatımız içerisinde aile, eğitim, yaş, kişisel beklentiler, hırs, rekabet özelliklerinin bireyde bulunması, özeleştirme yapamaması ve kişinin özel hayatında karşılaştığı sorunlar yer alır. Tükenmişlik sebepleri araştırırken bireysel nedenlerin önemli bir değişken olarak ele alındığı görülmektedir. Bireysel nedenler, bireyin tükenmişliğe yol açan örgütsel kaynaklı nedenlerden etkilenmesini hem azaltıcı hem de kuvvetlendirici bir duruma sahiptir (Sürücüoğlu, 2011). Aynı çalışma ortamında aynı şartlarda çalışanların farklı seviyede tükenmişlik göstermelerinin nedeni bireylerin değişik

kişilik özelliklerine sahip olması ve tükenmişliğe sebep olan farklı nedenleri farklı algılamaları ile anlatılabilir. Yapılan incelemelerde yaş, cinsiyet, medeni hali, çocuk sayısı, meslekte çalışma süresi ve eğitim seviyesi gibi demografik özelliklerle, işe karşı aşırı alaka, bireysel beklentiler, kişilik yapısı gibi birçok bireysel nedenlerin tükenmişliğe sebep olarak ortaya çıkmıştır (Okutan, 2010).

2.5.2. Tükenmişliğin Belirtileri

Tükenmişlik verilen hizmetin kalite ve miktarında olumsuzluklara neden olduğu gibi hizmeti ortaya koyan bireylerin sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir (Izgar, 2003).

Tükenmişliği ortaya çıkaran etmenler genellikle üst düzey başarıya sahip olmak için yoğun tempoda çalışan, kapasitesinin sınırlarını zorlayan kişilerde görülmektedir (Solmuş, 2010).

Tükenmişlik çalışma hayatı içerisinde değerlendirildiğinde, çalışma hayatı iş yükü, kontrol, ödül, aidiyet, adalet ve değerler olmak üzere karşımıza çıkar. Tükenmişliği bireyden kaynaklanan sebepler olarak ele aldığımızda ise; ideal düşünceye sahip, kusursuz, yarışmacı, mesuliyet sahibi, kişisel menfaatlerini her şeyin üzerinde tutan, dikkat eksikliği olan ve konsantrasyon sorunları yaşayan fertler ortaya çıkar (Göktepe, 2016).

Tükenmişlikle karşılaşan insanlar kendilerini sürekli gergin olarak belirtmekte ve sinir, duyarsızlık ve net tavırların en keskin duyguları olduğunu bildirmektedirler. Karşılaşılan bu gibi duygular bireylerin işyerindeki mesai arkadaşlarıyla, aileleriyle ve daha da önemli olanı hizmet sunduğu kişilerle diyalogunu olumsuz şekilde değiştirmeye başlamaktadır (Sürgevil, 2014).

Yoğun bir tempo içinde çalışan, bütün çalışmada üzerine düşenin fazlasını yapmaya çalışan ve mesleğinde başarılı olmak isteyen bireylerde tükenmişlik duygusu gözlenebilir. Yoğun programla çalışan bireyler ara sıra yaşamın tahammül edilmez olduğu duygusunu hisseder. Bu duygu tükenmişlik belirtisi olarak açıklanabilir (Çatır, 2014).

Tükenme belirtileri; iş ortamındaki duygusal ve bireyler arası ilişkilerin stres verici niteliğe dönüşmesi ve kronikleşmesi ile açığa çıkar. Kişinin enerji kaynaklarının stres yapıcı şartlar altında azalmasını açıklayan tükenmişlik, mesleki yaşamının farklı aşamalarinsa meydana çıkabilir (Sümer, 2007).

Tükenmişliğin belirtilerini incelediğimizde fiziksel, psikolojik ve davranışsal olmak üzere, 3 şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Fiziksel Belirtiler

Vücudumuzdaki tüm organlar uyum içinde çalıştığında, büyük bir önem taşıyan enerjiyi meydana getirmektedir. Birçok insan çalıştığı kurumda yaptığı işi zevkle yerine getirirken kimi dönemlerde yoğun mesai harcamakta neredeyse bütün gün, hatta gece yarısına kadar çalışmaktadır. Buna rağmen birkaç saatlik uykuyla ertesi gün işlerini üst düzey enerjiyle sürdürmektedirler. İş yaşamına bu şekilde başlamış fakat ilerleyen dönemlerde tükenmişlik boyutuna gelmiş birçok insan, enerjilerini etrafındaki insanlara da dağıtırken, tükenmişlik aşamasında fiziksel ve psikolojik olarak enerjileri en az seviyeye düşebilir hatta tükenebilir. Bu durumda bireyde fiziksel ciddi rahatsızlıklar ortaya çıkar (Sürgevil, 2014). Bunlar;

Yorgunluk, uykusuzluk, migren, ülser, diyabet, kalp hastalıkları riskinde artış, kilo kaybı veya kilo artışı, alerji, kronik yorgunluk, cilt hastalıkları gibi sorunların sürekli olması tükenmişliğin habercisidir (Tümekaya, 1996).

Tükenmişlik fiziksel manada öncelikle hafif belirtiler olarak kendisini ortaya çıkmaktadır. Bu işaretler; yorgunluk ve halsizlik hissi, baş ağrısı, sersemlik, uyku sorunları şeklinde açıklanmaktadır (Şentürk, 2006). Tedbir alınmazsa devam eden süreçte; geçmeyen soğuk algınlıkları, kilo kaybı veya şişmanlık, solunum güçlüğü, ağrı ve sızılar, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, yüksek tansiyon, kalp çarpıntısı ve cilt rahatsızlıkları oluşmaya başlayabilir. Bu gibi rahatsızlıklardan sürekli şikâyet edilmesi durumunda, birey bu emareleri görmemezlikten gelmemeli, zaman geçmeden tedbir almalıdır. Çünkü bu çeşit belirtiler, tükenmişliğin belirtileri olabilir (Gökoğlu, 2010).

İş ortamındaki negatif yaşanmışlıklar ve bireyin kişilik yapısı neticesinde meydana gelen stresle vücutta düzeni sağlayan işlevler bozulabilir buna bağlı olarak fiziksel yapı da zarar görebilir (Tunç, 2014).

Psikolojik Belirtiler

Tükenmişlik ile karşılaşılan bir bireyde psikolojik belirtinin en net boyutu yetersizlik duygularıdır. Bu tip duygular bireyin iç dünyasında olur. Kişinin enerji kaybına uğramasıyla dikkat dağınıklığı meydana gelir ve işlerinde hata yapma oranı artar. Bunun sonucunda da genellikle yaptığı işte başarısızlıklarla karşılaşır. Bu yüzden birey yetersizlik hissine kapılabilir. Duygusal yorgunluğun ortaya çıkardığı olaylara katlanamama kişiye öfke patlamaları yaşatırken, önemsenmeyecek bir aksaklık anında bile aşırı bir tepki vermesine sebep olabilir. Psikolojik olarak karşılaşılan belli başlı sorunlar; aile sorunları, uyku bozukluğu, depresyon, kaygı, sitem kârlık, ümitsizlik olarak örneklendirilebilir (Göktepe, 2016).

Engellenmiş duygular ve asabiyet, tükenmişliğin belirgin psikolojik özelliklerindendir. Kişi, kendisini engellenmiş zanneder; zira hedeflerine ulaşmaktan alıkonulmuştur. Bireyler, kendilerine saygı ve itibar gösterilmediğine, ayrıca yaptıkları mesleğe önem verilmediğini düşündüklerinde, özsaygı ve yeterlilik duygusu tehdit altında girecektir. Bu manada, işleri konusunda kendilerini küçük düşürülmüş hisseden kişiler, etrafına karşı bir düşmanlık hissi de geliştirebilirler. Çalıştıkları yerde kendilerini bir yabancı gibi hisseden bu bireyler, hırsızlık ve sabotaj gibi yıkıcı misillemeler de bile bulunabilirler (Akten, 2007).

Duygularla alakalı belirtiler daha önce açığa çıkar ve daha basit tanınır. Yalnızlık, yardımsızlık, umutsuzluk duyguları, engellenmişlik, aile problemleri, uyku düzensizliği, depresyon, psikolojik rahatsızlıklar, asabiyet, agresiflik, daha cezalandırıcı olma, düşmanlık hissi geliştirme, korku ve kaygı (Dinç, 2008), diğer bireyleri eleştirme, insanlarla ilgilenmeme, düşük başarı hissi, hayal kırıklığı, sıkılma, depresyon, endişe, umutsuzluk, zayıf yoğunlaşma, alınganlık, yabancılaşma ve tek başına kalma duygularını barındırır (Kutluay, 2011).

Tükenmişliğin psikolojik emareleri, diğerlerine nazaran daha az gözle görülür olsa da, dikkat edildiğinde hem kişi hem de etrafı tarafından kolaylıkla fark edilebilir. Engellenmişlik duygusu ve asabiyet, tükenmişliğin belirgin özelliklerindendir. Korku ve endişe (gerilim), tükenmişliği ortaya çıkaran hislerden diğer ikisidir. Tükenmişlik; endişe, depresyon gibi ruhsal açıdan tehlikeli durumlara da yol açabilmektedir (Yüksel, 2011). Bununla birlikte;

- Kendini depresif hissetme,
- Derinlerde hissedilen öfke ve hayal kırıklığı duygusu,
- Zihinsel ve motor hareketlerde beceri zayıflığı,
- Konsantrasyon rahatsızlığı,

-Sebebi anlaşılamayan huzursuzluk veya tedirginlik duygusu gibi belirtiler yaşandığında kişinin başarıma arzusu yok olur. Bir şeyi başarmayla alakalı bireyin güveni ve takdiri azalır ve neticede tükenmişliğin farklı belirtileri ortaya çıkar. Bir kurumda bu semptomları yaşayanların sayısının çoğalması durumunda, örgütsel tükenmişlik konu olur ki, bunun da organizasyona maliyeti olağanüstü yüksektir. İnsanların strese olan kuvvet eşikleri ne kadar yüksekse, stresle alakalı rahatsızlıklara ve tükenmişliği geliştirmeye de o oranda kuvvetli olur. İş hayatında çalışanlar da tükenmişliğin gelişmesi, yaşanan hayal kırıklığı, engellenme ve hüsrana duygusu yaşamayla yakından alakalıdır (Sandıkcı, 2010).

Davranışsal Belirtiler

İnsanların çalıştıkları kurumda yaptıkları işin niteliği stresle karşılaşılmasını ortaya çıkaran önemli bir faktördür. Bazı meslek gruplarında iş görenler, kurumun yapısı ve çalışma şartlarından dolayı yoğun stres altındadır (Cemaloğlu, 2007).

Bireyin insanlardan uzaklaşması, görev bilincini yitirmesi, aile ve iş yaşamındaki kişilerle konuşmaktan uzaklaşması, etrafındaki kişilere kuşkuyla bakması, tükenmişliğin diğer belirtilere göre daha net gözlenebilen belirtilerdir.

Davranışsal emareler, fiziksel ve psikolojik emarelere oranla diğer bireyler tarafından daha çabuk görülebilen tükenmişlik emareleridir (Ardıç ve Polatçı, 2008). Tükenmişliğin ciddi bir seviyeye ulaştığının habercisi olan davranışsal emareler, diğerlerine oranla daha kolay hissedilebilir (Dalkılıç, 2014).

Tükenmişlik yaşayan kişilerde görülen davranışsal emareleri şu şekilde sayılabilir: Çabuk asabiyet, bir anlık sinir atakları, devamlı yaşanan ağlamalar, her şeyi üstüne alma, yalnız kalma arzusu, çalışmak istememe (Çam, 1992), gecikmeler veya

hiç gitmemeler, az ya da çok yemek yeme, aile kavgaları, sıkıntı, bireylerarası problemler, kuruma yönelik alakanın yok olması (Gökkaya, 2014), çalışmaya yönelmede kuvvet, dalga geçici ve suçlayıcı olma, evlilikle alakalı problemler yaşama, adaptasyon eksikliği, unutkanlık, değişime kuvvet ve sertlik, müşteriye yanlış davranımlarda bulunma bunun neticesinde şikâyet miktarındaki artış, evraklarla alakalı yalan yanlış işlerde bulunma (Boyras, 2015), performansta azalma, çay arası ve öğle yemekleri zamanlarını artırma, kötü yemek alışkanlıkları, düzensiz beslenme, bireysel başarısızlık duygusuyla psikiyatriste veya danışmana müracaat etme, bireyler arası münasebetlerde kaidelere uyma zorlukları, kaza ve yaralanmalarda artma, ümitsizlik yardım isteme, gibi kendine, işine ve hayata karşı olumsuz davranışlardır (Karakuş, 2008). Bireylerle kısıtlı vakit geçirme, yavaşlık ve görev yerinde bulunmama, yetersiz kayıt tutma, acı ve dalga geçici söz, bireylere karşı şüphayle yaklaşma, yaşam alanında ve işte konuşmaktan kaçınma, ara sıra gözyaşı ve duygusal patlama emareleri ortaya çıkan davranışlarını içermektedir (Pepe, 2008).

2.5.3. Tükenmişliğin Evreleri

Tükenmişliği uzun bir yolculuk olarak düşünmek gerekir. Tükenme kesintiye uğramadan devamlılık ortaya koyar. Tükenmişliği anlamak için ise evrelendirmek gerekir (Yılmaz, 2013).

Şevk ve Coşku Dönemi

Bu dönemin ilk aşamasında bireyin idealist düşüncesi ön plandadır. Kişinin çalıştığı kurumdaki beklentileri yüksek düzeyde ve enerjisi en üst seviyededir. Kişi zor şartlara uyum sağlamak için çaba gösterir (Karayazı, 2008).

Durağanlaşma Dönemi

Birey iş yaşamında karşılaştığı sorunları ve zorlukları aklına getirir. Hedeflerinin gerçeğe dönüşmemesi nedeniyle umutsuz bir hale gelir. Yaptıkları ve yapmadıklarını sorgulamaya başlar, iş doyumunu azalır, enerjisi düşer (Sürgevil, 2014).

Engellenme Dönemi

Kişi, bu dönemde, iş yaşamıyla ilgili kendini sorgulamaya başlar. Meslek yaşamını devam ettirip ettiremeyeceğiyle ilgili ciddi kargıları vardır. Bunların sonucunda birey kendini çekme ve kaçınma davranışlarına götürür (Yılmaz, 2013).

Umursamazlık Dönemi

Mesleğini sosyal ve ekonomik güvence amacıyla devam ettiren bireyde umutsuz, ilgisiz, sıkılgan davranış biçimleri görülür. Kişinin tembellik boyutuna geldiği bu dönemde, işe gecikme, görevi dışında fazla iş yapmama, işten sürekli şikâyetçi olma gibi davranışlar gözlemlenmektedir (Sürgevil, 2014).

2.5.4. Maslach'ın Tükenmişlik Modeli

Maslach ele aldığı tükenmişlik modelinde “tükenme” teriminin fiziksel ve duygusal kaynakların azalmasına veya yok olmasına bağlı hasar anlamına geldiğini belirtmektedir (Fiorilli ve ark., 2015).

Tükenmişlik psikolojik bir devlet olarak tanımlanırken, ailenin zamanla kademeli bir şekilde geliştiği ve tükenmişliği yıpranma boyutuna getirdiği görülmektedir (Hultell ve ark., 2013).

Yaygın bir şekilde insanlarla karşılıklı çalışılan mesleklerde bireyin duygusal açıdan kendini tükenmiş hissetmesi, iş gereği yüz yüze geldikleri bireylere karşı duyarsızlaşmaları, kişisel başarı ve yeterlilik hislerinde eksilme biçiminde görülen tükenmişlik Maslach'ın bakış açısını yansıtmaktadır (Sürgevil, 2014).

Modele göre tanımlanan tükenmişlik, 3 boyutta incelenmektedir. Bu üç boyuta baktığımızda; duygusal Tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tükenmeyi bir süreç olarak inceleyen Maslach, boyutların kavram açısından birbirinden farklı olduğunu ancak birbiriyle bağlantı içerisinde olduklarını belirtmektedir.

Duygusal Tükenme: Fiziksel ve duygusal olarak aşırı yayılmış olma hissi.

Duyarsızlaşma: Yapılan işe karşı uzak bir tutum sergileme.

Kişisel başarı: Kendine güven kaybı, mesleğinde kendini yetersiz bulma (Izgar, 2003).

Duygusal Tükenme

Tükenmişliğin temel boyutu olarak görülen duygusal tükenme tüketilmenin kişisel boyutu ile eşit olan, duyarsızlaşma ve tükenmişliğin öz değerlendirme boyutunu

yansıtan mesleki bir eksiklik, kişinin çalışmasına ilişkin yetersizlik hissi ayrıca kişinin kendi yeteneklerine karşı genel bir güvensizliğe yol açar (Fiorilli ve ark., 2015).

Bilişsel olarak yıpranan bireyde yorgunluk, enerji kaybı, umutsuzluk gözlemlenir. Meslek yaşamlarındaki sorumluluğun kendileri tarafından isteksizliğe dönüşmesi, yoğun düzeyde psikolojik ve duygusal isteklerle karşılaşılması sonucu enerjinin bitmesi duygusal tükenmenin belirtilerindendir (Solmuş, 2010).

Duyarsızlaşma

Tükenmişliğin farklı belirtilerinden bir tanesi, duyarsızlaşmadır. Duyarsızlaşma, kişilerin çevresindekileri önemsememe ve görmezden gelmeleri olarak açıklanır (Terkeş, 2015).

Bu biçim dâhilinde bulunan çalışanlar, hem çalıştıkları kuruma ve iş arkadaşlarına, hem de hizmet verdikleri bireylere karşı daha uzak ve umursamaz yaklaşımlar göstermelerine rağmen, bu durumdan herhangi bir rahatsızlık duymazlar (Koç, 2015).

Çalışılan kurum içerisinde sahip olduğumuz mesleğe ve yapılan işe karşı uzak bir tutum sergileyerek hizmet verilen kişilere karşı negatif sert bir tutum ortaya konur (Sürgevil, 2014). Birey etrafındaki kişi ve olaylara karşı kayıtsız kalan olumsuz tutum ve davranışlar içerisinde bir izlenim verir (Yıldız, 2015).

Kişi işleri mekanik olarak yerine getirir, insanlara birer nesne gibi davranır. Bu duruma gelen bireyler iletişim içinde bulundukları kişilere ve kuruma karşı mesafeli, vurdumduymaz ve küçümser bir tavır içinde girerler (Göktepe, 2016).

Kişisel Başarı

Mesleki yeterlilik ortaya konan kişisel başarı, kendini değerlendirme boyutunu yansıtan tükenmişlik, kişinin işine ve bir işe karşı etkisizliğe neden olur. Bireyin kendi yeteneklerine olan güvensizliği başarısızlığa yol açar. Başka bireyler hakkında oluşturduğu olumsuz düşünceler kendisi hakkında da negatif düşünceye sebep olur. İşinde üst seviyeye geçemediğini hatta geriye gittiğini düşünen birey kendini suçlu

hisseder. Bu tip sorunlarla karşılaşan kişilerde depresyon görülme olasılığı da yüksektir (Fiorilli ve ark., 2015).

2.5.5. Tükenmişliğin Sonuçları

İş ortamı ve meslek yaşamı, insan hayatı için önemli bir parçadır. İnsanlar hayatlarının çoğu kısmını, iş yaşamlarında meslekleriyle ilgili etkinliklerin planlamasını yaparak sürdürürler. Bunların sonucunda karşılan stres, doğal ve kaçınılmaz bir süreçtir. Stresin ortaya çıkmasına neden olan faktörlere baktığımızda toplumsal rol karmaşası, karşılıklı ilişkilerde anlaşmazlıklar, rekabet, bireyin kendini kanıtlama arzusu, beklentisini üst seviyede tutması gibi şartlar çalışanın psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine yol açar. Meslek yaşamında karşılan stres kişilerin özel hayatındaki güçlükler ve problemlerle de birleştiğinde hem birey olarak hem de kurumsal anlamda ciddi sorunlar meydana getirmektedir. Bu sebeplerden dolayı kişilerin sağlığına ve kurumsal verimine tesir eden birçok sorunun temelinde stres bulunmaktadır. Stres sonucu ortaya çıkan hatalıklar gün geçtikçe artmakta, tüm iş kollarındaki çalışanları etkilemekte, kurumsal anlamda performans düşmesi, iş devamsızlığı, kişisel anlamda bedensel rahatsızlıklar, davranış bozukluğu, endişe ve tükenmişlik gibi ruhsal sorunlara neden olabilmektedir (Cemaloğlu, 2007).

İnsan tükenmeyi önce ruhsal olarak yaşar, sonrasında ise meslek yaşamına ve sosyal çevresine yansır. İş yaşamında negatif tutum sergileyerek düşük verimlilik, iş arkadaşlarıyla uyum sorunu, verilen hizmet kalitesinde bozulma, müşteri memnuniyetinde yanlış davranışlar görülmektedir. Sosyal davranışlara bakıldığında kişisel ilişkilerin sorunlu hale gelmesi, aile fertlerinden uzaklaşma, düzenli olarak planlanmış toplantı ve eğlencelere katılmama. Bireyin kendine güven, umutsuzluk, arkadaşlık, gibi duygularında azalma, anlık kızgınlık, öfke kontrolünü sağlayamama gibi davranışlarda psikolojik sonuçlardır. Tükenmişliğin fizyolojik sonuçlarını incelediğimizde yorgunluğun sürekli hale gelmesi, hastalıklara karşı direncin azalması, baş ağrılarının artması, uyku düzeninde bozukluk, ilaç ve alkol alımında artış görülmesi karşımıza çıkmaktadır. İşletme yönünden ele alınan tükenmişlik daha çok bire bir insana hizmet eden kurumlarda görülen kurum içinde ekonomik zarara, hizmet kalitesinde düşme, müşteri memnuniyetsizliğinin oluşmasına, çalışan bireylerin kuruma bağlılıklarının azalmasına neden olmaktadır (Yıldız, 2015).

Tükenme ağır problemler olarak karşımıza çıkmakta, zararları bireyi zorlamakta ve baş edemeyeceği bir hal almaktadır. Tükenmişlik, hizmet kalitesinin düşük olması ve olumsuz davranışlarla karşılaşan müşterileri etkilerken; işverenleri de çalışanların düşük performansı etkilemektedir. Tükenmişlik yalnızca bireye zararı olan bir olgu değil, çalışma yaşamında ve sosyal hayatındaki maddi, manevi her şeyi ve tüm kişileri etkileyen olumsuz bir olgudur (Sürgevil, 2014).

Tükenmişliğin sonuçlarına genel olarak baktığımızda, bireylerin sinirli olma hallerinin fazlalığı, performanslarının alt seviyelere düşmesi, kurumlarındaki nitelik ve yeterliliklerinin azalmasına, özgüvenlerinin kaybolmasına ve karşısındaki insanlara duyarsız kalmalarına neden olduğu görülmektedir. Bu tip durumlar kişinin yalnızca kendisini değil etrafındaki kişileri de etkilemekte bu durumda toplumun zarar görmesine sebep olmaktadır (Özgül ve Atan, 2016).

2.5.6. Mesleki Tükenmişlik

Mesleki tükenmişlik sendromu bireyin iş hayatında kendi adına büyük hedefler koyup sonrasında bu hedefler gerçekleşmediği takdirde, hayal kırıklığı yaşayarak yorulduğunu ve enerjisinin kalmadığını hissetmesi olarak nitelendirilebilir. Tükenme çalışılan kurumdaki kişilerle bireyin geçirdiği sürenin uzaması, aynı iş arkadaşlarıyla sürekli iletişimde bulunulması, hizmet verilen kişi sayında artış, hizmet verilen kişilerin sorunlarının ağır olması ve bu bireylerle kurulan karşılıklı ilişki tükenme düzeyinde artışa neden olur (Cemaloğlu, 2007).

İnsanlar hayatta kalabilmek için çalışmalı ve bir iş bulmalıdır. İş yoğunluğundan dolayı kronik stres sonucu ortaya çıkan tükenmişlik kişinin işten uzaklaşarak işlevsiz bir hale gelmesine yol açar. Tükenmişlik, çalışılan kurumda yüz yüze olan ilişkileri etkileyecek; kişilik ayrımcılığı, çalışan bireylere karşı tavır alma, kişisel başarının düşmesi, duygusal yorgunluk, yetkinlik duygularında azalmaya sebep olacaktır (Barutçu ve Serinkan, 2013).

Tükenmişliğin iş yaşamı üzerindeki faktörlerinden birisi de çalışanın iş doyumunu üzerindeki faktörüdür. Çalıştığı işten memnun olmayan ve örgüt çevresinde istediği sakin çalışma ortamını bulamayan kişide, yüksek seviyede moral ve güdüleme bozukluğu gözlemlenmektedir. Tükenmeyle karşılaşan kişiler fiziksel olarak, yaptıkları işe devam sağlayabilecek enerjiyi hissedemediklerinden, bilgi birikimi ve

deneyimlerine olan güvenlerini yitirdiklerinde iş yaşamlarından tümten uzaklaşma eğilimi içerisinde bulunabilirler. Bu da alanında gelişmiş kişilerin kurumlar açısından kaybı demektir ki, hem birey ve kurum hem de ülke ekonomisi bu durumdan önemli ölçüde zarara uğramaktadır (Ardıç ve Polatçı, 2009).

2.5.7. Tükenmişliğin Kişi Üzerindeki Etkileri

Tükenmişlik yaşayan bireyler, hedeflerine gitmeleri engellendiği için öfke, duyabilmekte ve bunun bir sonucu olarak bireylere karşı olumsuz tepkiler verebilmekte, işlerine karşı umursamaz davranabilmektedirler. Düşmanlık duygusu tükenmişlik yaşayan bireylerde görülebilen farklı bir arzudur. Bununla birlikte, tükenmişlik yaşayan bireyler işleri üzerinde kontrollerinin olmadığını algıladıkları, iş çevresini belirsiz ve tehdit edici olarak algıladıkları için genellikle tehlike ve endişe arzuları da yaşayabilmektedirler (Aydoğan, 2008).

Duygusal ve fiziksel yorgunluk bireyin hayattan soğumasına, enerjisinin yok olmasına, gayesiz bir hale gelmelerine neden olmaktadır. Böylece birey kronik baş ağrıları, uykusuzluk, bitkinlik, dikkat dağınıklığı, bıkmaya duygusu, unutkanlık, depresyon, karar verme endişesi yaşama, ani davranışlarda bulunma, aşırı asabiyet hali gibi davranışlar ortaya çıkmaktadır (Yetimoğlu, 2014).

2.5.8. Tükenmişliğin Aile Hayatı Üzerindeki Etkileri

Tükenmişlik hem kişiler hem de kurumlar açısından önemli sonuçları olan bir ifadedir. Kişilerin baştan içsel olarak yaşadıkları bazı durumlar belli bir zaman sonra aile ve iş yaşamını da etkilemektedir (Yakar, 2015).

Tükenmişlik sendromu, çalışanın aile yaşamı da olumsuz etkilemektedir. Manevi açıdan bitkin olan kişi; özel yaşamında sinirli, huzursuz ve fiziksel olarak bitkindir. Çalışanın karşılaştığı bu durum neticesinde oluşan rahatsızlıklar, aile krizlerine ve ciddi evlilik sorunlarına sebep olabilir. Özel yaşamındaki bu huzursuzlukların, işteki stresten ortaya çıktığı için genelde anlaşılmaz. ‘Artık birbirimizi sevmiyoruz galiba!’ gibi neticeler çıkarılabilir. Bu da ayrılma veya boşanma gibi ciddi neticelere kadar gidebilir (Tanrıverdi, 2008).

2.5.9. Öğretmenlerde Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörler

Eğitim, mesleki risk faktörlerinin eğitimcilerin sağlığı üzerine yüksek etkileri nedeniyle riskli bir meslek olarak düşünülür. Tükenmişlik, profesyonellerin üstesinden gelmesi gereken önemli bir problemdir. Toplumun getirdiği birçok zorluk yüzünden, her profesyonel için algılanan sosyal baskı sözkonusudur. Öğretmenler, insan gelişimi alanında çalışan profesyoneller olarak sorumluluk sahibidirler, birçok neslin oluşması için büyük çabalar göstermektedirler. Öğretmenler topluma yön verdikleri, toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağladıkları için daha fazla baskı ve uğraşma ihtiyacı hissetmektedir. Öğretmenin hayatı için kişisel, sosyal ve mesleki düzeyde artan bir zorluk vardır. Öğretmenler tüm bu zorlukların sonucunda duygusal stres, yetersiz duygular, heyecan kaybı ve ödül eksikliği yaşarlar. Bu sorunlar, mesleki performanslarını ve uzun vadede eğitim kalitesini etkileyebilir (Kıncal, 1997).

Öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim kurumları için önemli bir meşguliyettir. Tüm zorlukların üstesinden gelmek ve yerine getirmekte olan bir öğretim kariyerini geliştirmek için psikolojik kaynakların ve tükenmişlik sendromuyla olan ilişkilerinin belirlenmesi önemlidir. Tükenmişlik, bir bireyin karşılanmamış ihtiyaçlara yönelik algılarından kaynaklanan bir sendromdur. Psikolojik ve fiziksel belirtiler, benlik saygısı azalır ve belli bir süre zarfında yavaş yavaş ilerler. Tükenmişlik, gerçekte psikolojik bir durumdur ancak fiziksel belirtiler de eşlik eder. Tükenmişlik ayrı bir sorundur ancak bazı araştırmalar tüketimin insanların içinde çalıştığı sosyal çevre sorunu olduğunu belirtmektedir. Tükenmenin sağlığı olumsuz yönde etkilemesi iş performansında bozulmalara neden olabilir. Kişi ihtiyaçlarını belirli bir süre zarfı içerisinde karşılayamadığı sürece cesaretini yitirmiş, öfkeli ve depresif bir duruma gelir (Akçamete ve ark., 2001).

Öğretmenler, çocukların hayatlarında fark yaratacakları beklentisiyle mesleklerine başlarlar. Başlangıçta büyük beklentiler içinde olan öğretmen idari baskılar, olumsuz sınıf koşulları, saygısız öğrenciler, öğrenci için kritik süreçlerde anne, babayla öğretmenin diyalog eksikliği öğretmenin meslekteki beklentilerini boşa çıkaracak, okulun öğretmenin psikolojik açıdan soğuk, düşmanca ve zorlayıcı bir çevre olarak sadece ekonomik boyutta bir iş yeri düzeninde algılanmasına sebep olacaktır. Öğretmenin birçok etkinliğe üst düzey enerji ve derin katılım sağlaması gerekmektedir. Aileyle okul sonrası toplantılar, ders dışı faaliyetleri denetlemek, ders

planı, uzun vadeli olan ve projeler hazırlamak, öğrenci ve ailelerine danışmanlık hizmeti vermek gibi okul dışında birçok etkinlikte bulunan öğretmen, toplum düzeyinde değerlendirilmeyip, iş ödülünü kaybediyorsa (önemli ve doyurucu bir iş yaptıktan sonra gurur hissi), öğretmenlerin kendilerini izole ettiklerini ve tükenmişlik düzeyine geldiklerini görmekteyiz (Gündüz, 2006).

Tükenmişlik, iş taleplerinin stresine ilk tepkidir. Bireyler kendilerini enerjiden yoksun hissetmekte, proje ve kişilerle yüzleşmekten kaçınmaktadır. Çalıştığı iş arkadaşlarından kendini soyutlayan, görev sorumluluğu ve etkinliklerdeki katılımını en aza indirir. Tükenmişlik sonucunda kendini yorgun ve hayal kırıklığına uğramış hisseden öğretmen kendine güven duygusunu da yitirmiş olur (Colomeischi, 2015).

Öğretmenler, öğretimlerine daha fazla çaba harcamaya isteklidirler böylece kendi kendine yetebilme becerilerini daha da güçlendiren ustalık deneyimleri yaratırlar. Yapılan etkinliklerin kendi kendine etkili olmasından ötürü iyi eğitim sağlayabilmelidir (Wang, 2015).

İnsana hizmet çalışanları arasında olan öğretmenler, kurumlarında stres yaşayabilirler. Çoğu öğretmen bu durumla başarılı bir şekilde mücadele eder. Bununla birlikte tükenmişlik, mücadele edebilmenin son noktası olabilir. Tükenmişlik, genellikle duygusal bir sendrom olarak tanımlanır. Kişisel başarının azalması bu durumun ortaya çıktığını gösteren en büyük etkidir. Öğretmenler bu durum karşısında öğrenci ve meslektaşları hakkında olumsuz duygu ve düşünceler, kişisel başarının en aza inmesi, kendini olumsuz olarak nitelendirme ve artık anlamlı işler çıkaramayacağını düşünmektedir (Kyriacou, 2000).

Öğretmenler için farklı koşullar önemli olabilir. Somut koşullardan duyulan memnuniyet öğretmenlerin genel mesleki memnuniyetinin bir ölçüsüdür. Okullara olan etki ve tutumları tamamıyla öğretmene aittir. Farklı kültür ve ortamlardaki çalışmaların negatif etkisi sonucu öğretmenlerin motivasyonu ve iş tatmini düşmekte bu da tükenmişliğe sebep olup; öğretmen öğrenci ilişkisinde olumsuz davranışlara yol açmaktadır (Skaalvik ve Skaalvik, 2010).

Karşılıklı iletişim ve çalışandan yüksek performans gerektiren mesleki koşullar, bezginlik, donukluk, moralsizlik, mutsuzluk, yetersizlik, yaşlanma,

duyarsızlaşma, mesleki güdülenmede azalma gibi olumsuzluklar meydana getirerek tükenmişliğe yol açar. Öğretmenlik mesleğinde fiziksel, akademik ve sosyal performansı etkileyen bir sendrom olan tükenmişlik, diğer mesleklerde olduğu gibi stresli kişilerce uygun ve uygunsuz tepkiler vererek ortaya çıkan bir süreçtir. Tükenmişlik saldırgan davranışlara neden olur, performans düşer, kalite ve mesleki yeterliliği yalnızca yorgun olan bireyi değil etkileşime girilen kişileri de etkiler. Özellikle halkın eğitimi ile sorumlu öğretmenlerin performansı toplumu etkilemektedir. Öğretmenlik performansında düşüş, öğretmenlerin, öğrenciler, yöneticiler, anne-babalar ve toplum üzerinde olumsuz izlenimler bırakmasına neden olur (Baran ve ark., 2010).

Öğretmen tükenmişliği sadece öğretmenin sağlığı, mesleki memnuniyeti ve motivasyonu için değil aynı zamanda öğrenci davranışları için de önem arz eder. Çoğu öğretmen stresle başarılı bir şekilde mücadele eder, ancak kronik stres sonucunda ortaya çıkan tükenmişlikle başa çıkmakta biraz zorlanırlar. Öğretmenlerin iş doyumu ve tutumuyla oldukça ilişkili olan tükenmişlik, yasama zorunluluğu, yüksek hesap verilebilirlik, öğrenciler arasında yüksek davranışsal zorluklar, okul iklimi ve öğretmenlerin öğrenci çıktılarında oynadığı role olan ilgiden artmıştır. Öğretmenler, ağır iş yükü ve zaman baskısı gibi yüksek sorumluluklarla karşılaşmaktadır. Anne babaların alt yapı ve sosyal desteğini arttırması tüm bu faktörler üzerindeki tükenme riskini ez aza indirip ortadan kaldıracaktır (Barutçu ve Serinkan, 2013).

Öğretmen tükenmişliği, tek bir değişken olarak değil, farklı okullarda farklı nedenlere bağlı olarak ele alınmalıdır. Öğretmenin sosyal çevreyle, çalışma ortamıyla ilişkili olan tükenmişlik, her zaman onun tarafından belirlenmez. Öğretmenler de bu durumlarla başa çıkmak için farklı stratejiler geliştirir. Bir öğretmen işle baş etmek için ürettiği stratejilerle tükenmişlik ile karşılaşma olanağını ortadan kaldırır. Aktif, sosyal ve iyimser stratejilerin kullanılması öğretmene bu konuda büyük kolaylık sağlayacaktır. Öğretmen kaçınma stratejilerinden ziyade doğrudan eylem, katılım, zorluklarla ve taleplerle uğraşmada daha etkili işlerle yüzleşmeyi tercih ettiğinde kendini ifade gücü artacak bunun sonucunda da tükenmişlikle karşılaşmayacaktır. Öğretmen önleyici davranarak olumsuz durumlarla karşılaşmadan tükenmişliği geciktirir veya tükenmişlikle hiçbir zaman karşılaşmaz (Pietarinen, 2013).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sürecinde kullanılan model açıklanmış olup, çalışmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanma süresi ve elde edilen verilerin analizleri detaylı olarak açıklanmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ili merkez ve bazı ilçelerinde (Bandırma, Savaştepe, Dursunbey, Edremit, Burhaniye, Bigadiç, Susurluk) Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan 161'i erkek, 89'u kadın toplam 250 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak Maslach Tükenmişlik Envanteri (BMI) kullanılmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla da araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3. Maslach Tükenmişlik Envanteri Ölçeği (MBI)

Ölçek, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Ergin (1992) tarafından Türkçe'ye çevrilen envanterin 235 kişilik (doktor, hemşire, öğretmen, avukat, polis vb.) bir grupta ön denemesi yapılmış, bu gruptan elde edilen verilerin analizi sonucunda envanterde bazı değişiklikler yapılmıştır. Özgün formu "hiçbir zaman, yılda birkaç kere, ayda bir, ayda birkaç kere, haftada bir, haftada birkaç kere, her gün" şeklinde 7 basamaklı cevap seçeneklerinden oluşmaktadır. Türkçe uyarlaması ise 'hiçbir zaman, çok nadir, bazen, çoğu zaman, her zaman' şeklinde 5 basamaklı cevap seçeneklerinden oluşmaktadır.

Duygusal Tükenme (DT): "Emotional exhaustion" alt ölçeği, kişinin mesleği ya da işi tarafından tüketilmiş ve aşırı yüklenilmiş olma duygularını tanımlar ve 9

maddeden oluşmaktadır (Maslach Tükenmişlik Envanteri Maddeleri: 1.2.3.6.8.13.14.16.20).

Duyarsızlaşma (D): “Depersonalization” alt ölçeği, kişinin hizmet verdiklerine karşı, bireylerin kendilerine özgü birer varlık olduklarını dikkate almaksızın duygudan yoksun biçimde davranmalarını tanımlar ve 5 maddeden oluşmaktadır (Maslach Tükenmişlik Envanteri Maddeleri: 5.10.11.15.22).

Kişisel Başarı (KB): “Personal accomplishment” kişisel başarı alt ölçeği, insanlarla çalışan bir kimsede yeterlilik ve başarıyla üstesinden gelme duygularını tanımlar ve 8 maddeden oluşmaktadır (Maslach Tükenmişlik Envanteri Maddeleri: 4.7.9.12.17.18.19.21).

Ölçeğin Güvenilirliği ve Geçerliliği: Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Ergin (1992) ve Çam (1992) tarafından yapılmıştır; 552 doktor ve hemşireden elde edilen verilerin 3 alt boyuta ilişkin Cronbach alfa kat sayıları Duygusal Tükenme .83, Duyarsızlaşma .65, Kişisel Başarı .72’dir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin tekrar test, tekrar güvenilirlik kat sayıları ise Duygusal Tükenme .83, Duyarsızlaşma .72, Kişisel Başarı .67’dir. Çam (1992), yapmış olduğu güvenilirlik çalışmasında Duygusal Tükenme .89, Duyarsızlaşma .71, Kişisel Başarı .72 olarak bulmuştur. Tablo 3.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Maslach Tükenmişlik Envanteri Alt Boyutları Derecelendirmesi

	Yüksek	Orta	Düşük
Duygusal Tükenme	18 ve üzeri	12-17	0-11
+Duyarsızlaşma	10 ve üzeri	6-9	0-5
Kişisel Başarı	0-21	22-25	26 ve üzeri

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma boyunca verilerin elde edilmesinde kullanılan veri toplama aracı, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerine bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Verilerin tespit edilmesi için SPSS 23 paket programı kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda elde edilen verileri çözümlmek için SPSS 23.0 “Statistical Package for the Social Sciences” programı kullanılmıştır. Mevcut verilerin üzerinde betimsel istatistik (descriptives), frekans, normallik testi uygulandıktan sonra verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiş, t-testi nonparametrik karşılığı olan Mann Whitney -U ve Anova nonparametrik karşılığı olan Kruskal Wallis analizleri yapılmıştır.

4. BULGULAR

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesine yönelik yapılan çalışmanın anket formu içerisinde demografik bilgileri ölçme amacıyla hazırlanan 12 adet soru değerlendirmesi bu bölümde yer almaktadır.

4.1. Araştırmaya Katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin demografik verileri hakkında değişkenlere ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4.1. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı.

Cinsiyet	n	%
Erkek	161	64,4
Kadın	89	35,6
Toplam	250	100,0

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sayısı 250, cinsiyet dağılımlarına bakıldığında 161 (%64,4) erkek, 89 (%35,6) kadın olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.2. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş dağılımı.

Yaş	n	%
25-30	38	15,2
31-36	56	22,4
37-45	120	48,0
46+	36	14,4
Toplam	250	100,0

Katılımcıların yaş grupları incelendiğinde 38'i (%15,2) 25-30, 56'sı (%22,4) 31-36, 120'si (%48) 37-45, 36'sı (%14,4) 46 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.3. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durum dağılımı.

Medeni Durum	n	%
Evli	205	82,0
Bekar	45	18,0
Toplam	250	100,0

Çalışmada yer alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 205'i (%82) evli, 45'i (%18) bekâr olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin eğitim durumu dağılımı.

Eğitim Durumu	n	%
Lisans	241	96,4
Yüksek Lisans	9	3,6
Toplam	250	100,0

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin eğitim durumları incelendiğinde 241 (%96,4) lisans, 9 (%3,6) yüksek lisans mezunu görülmektedir.

Tablo 4.5. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslek kıdemi dağılımı.

Meslek Kıdemi	n	%
1-5	27	10,8
6-10	44	17,6
11-15	88	35,2
16-20	60	24,0
20+	31	12,4
Toplam	250	100,0

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekteki kıdemlerine bakıldığında; katılımcıların 27'si (%10,8) 1-5, 44'ü (%17,6) 6-10, 88'i (%35,2) 11-15, 60'ı (%24) 16-20, 31'i (%12,4) 20 yıl ve üzeri görev yaptıkları tespit edilmektedir.

Tablo 4.6. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul türü dağılımı.

Okul Türü	n	%
Ortaokul	150	60,0
Lise	100	40,0
Toplam	250	100,0

Araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul türü incelendiğinde; 150 (%60) ortaokul, 100 (%40) öğretmenin lisede görev yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.7. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin haftalık ders saati dağılımı.

Haftalık Ders Saati	n	%
15-20	54	21,6
21-25	143	57,2
26+	53	21,2
Toplam	250	100,0

Tablo incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 54'ü (%21,6) 15-20, 143'ü (%57,2) 21-25, 53'ü (%21,2) 26+ saat derse girmektedir.

Tablo 4.8. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin spor salonu dağılımı.

Spor Salonu Var mı?	n	%
Evet	110	44,0
Hayır	140	56,0
Toplam	250	100,0

Çalışmayan katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okullarında salon bulun bulunmama durumu incelendiğin 110 (%44) okulda salonun bulunduğu, 140 (%56) okulda ise salonun bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin araç-gereç yeterliliği dağılımı.

Okul Araç-Gereç Durumu	n	%
Çok Yeterli	18	7,2
Yeterli	118	47,2
Yetersiz	96	38,4
Çok Yetersiz	18	7,2
Toplam	250	100,0

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların araç-gereç durumu incelendiğinde çok yeterli 18 (%7,2), yeterli 118 (%47,2), yetersiz 96 (%38,4), çok yetersiz 18 (%7,2) gören olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.10. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleği bırakıp bırakmama dağılımı.

Öğretmenlik Mesleğini Bırakmayı Hiç Düşündünüz mü?	n	%
Evet	15	6,0
Hayır	235	94,0
Toplam	250	100,0

Beden eğitimi öğretmenleri içerisinde öğretmenlik mesleği bırakmayı düşündünüz mü? Sorusuna 15 (%6) Evet, 235 (%94) Hayır cevabı verilmiştir.

Tablo 4.11. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslek geliri dağılımı.

Öğretmenlik Mesleğinin Gelirini Yeterli Buluyor Musunuz?	n	%
Evet	18	7,2
Hayır	232	92,8
Toplam	250	100,0

Öğretmenlik mesleğinin gelirini yeterli bulan 18 (%7,2) beden eğitimi ve spor öğretmenine karşın 232 (%92,8) beden eğitimi ve spor öğretmeni öğretmenlik mesleğinin gelirini yeterli bulmamaktadır.

Tablo 4.12. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mobbing dağılımı.

Mobbinge Maruz Kaldığınız Oluyor Mu?	n	%
Hiçbir Zaman	174	69,6
Çok Nadir	29	11,6
Bazen	42	16,8
Her Zaman	5	2,0
Toplam	250	100,0

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri mobbinge maruz kaldığınız oluyor mu? Sorusuna hiçbir zaman 174 (%69,6), çok nadir 29 (%11,6) bazen 42 (%16,8), her zaman 5 (%2), cevapları verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4.13. Normallik testi.

	Kolmogorov-Smirnov^a			Shapiro-Wilk		
	<i>Statistic</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>	<i>Statistic</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
Duygusal Tükenme	,147	250	,000	,888	250	,000
Duyarsızlaşma	,164	250	,000	,915	250	,000
Kişisel başarı	,166	250	,000	,932	250	,000

Araştırma sorularında bağımlı değişken duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı ele alınırken, bu üç değişken ile ilişki olup olmadığı incelenen değişkenler; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslekteki kıdem, çalışılan okul türü, haftalık ders saati, spor salonu, araç-gereç durumu, meslek memnuniyeti, meslek geliri ve mobbing durumudur. Tabloda görüldüğü üzere bu durumların duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeyleriyle karşılaştırılmasında ulaşılan veriler normallik hipotezini karşılamadığından ikili küme karşılaştırmaları için Mann Whitney U testi, üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için ise Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır.

Tablo 4.14. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmiş düzeyleri ile ilgili istatistik bilgileri.

Tükenmişlik	N	X	Ss	Tükenmişlik Düzeyi
				0-11: Düşük
Duygusal Tükenme	250	2,43	,34	12-17: Orta
				18 > : Yüksek
				0-5: Düşük
Duyarsızlaşma	250	3,11	,44	6-9: Orta
				10 > : Yüksek
				26 > : Düşük
Kişisel Başarı	250	2,50	,46	22-25: Orta
				0-21: Yüksek

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile ilgili veriler incelendiğinde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutları düşük olarak belirlenirken, kişisel başarı boyutu yüksek olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.15. Öğretmenlerin cinsiyetleri ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Erkek	161	127,04	20454,00	6916,000	,647
	Kadın	89	122,71	10921,00		
Duyarsızlaşma	Erkek	161	121,21	19515,00	6474,000	,200
	Kadın	89	133,26	11860,00		
Kişisel Başarı	Erkek	161	131,80	21219,50	6150,500	,062
	Kadın	89	114,11	10155,50		

Araştırma grubunun tükenmişlik alt boyut puan ortalamaları cinsiyet değişkeni incelendiğinde “Mann - Whitney U testi” sonuçlarına göre Duygusal ($p=,647>0,05$), Duyarsızlaşma ($p=,200>0,05$), Kişisel başarı ($p=,062>0,05$) puan ortalamaları tespit edilmiş ve anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 4.16. Öğretmenlerin yaşları ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Kruskal Wallis testi sonucu.

	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Duygusal Tükenme	25-30	38	96,97	3	13,630	,003
	31-36	56	127,98			
	37-45	120	123,59			
	46+	36	158,13			
	Toplam	250				
Duyarsızlaşma	25-30	38	121,34	3	4,303	,231
	31-36	56	135,27			
	37-45	120	117,66			
	46+	36	140,82			
	Toplam	250				
Kişisel Başarı	25-30	38	111,76	3	5,332	,149
	31-36	56	137,90			
	37-45	120	119,70			
	46+	36	140,03			
	Toplam	250				

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi yaş değişkeni “Kruskal Wallis” testi sonuçlarına göre incelendiğinde; duygusal tükenme alt boyutundan aldığı puanların, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p=,003<0,05$). Yaş gruplarının sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek duygusal tükenmişliğe sahip öğretmenlerin 46 yaş ve üzerinde olduğunu belirlenmiş; bu yaş grubu öğretmenleri 31-36 yaş, 34-45 yaş, 25-30 yaş arası öğretmenler sırasıyla takip etmiştir. Duyarsızlaşma ($p=,231>0,05$) ve kişisel başarı ($p=,149>0,05$) alt boyutlarından aldıkları puanların, öğretmenlerin yaşları dikkate alındığında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.17. Öğretmenlerin medeni durum ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Evli	205	126,71	25976,00	4364,000	,568
	Bekâr	45	119,98	5399,00		
Duyarsızlaşma	Evli	205	124,28	25477,00	4362,000	,563
	Bekâr	45	131,07	5898,00		
Kişisel Başarı	Evli	205	124,57	25537,50	4422,500	,663
	Bekâr	45	129,72	5837,50		

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusallık, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerinin öğretmenlerin medeni durumlarına göre değerlendirilmesini içeren “Mann - Whitney U testi” sonuçları incelenmiş; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konulmuştur ($p>0,05$).

Tablo 4.18. Öğretmenlerin eğitim durumu ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Lisans	241	126,08	30386,00	944,000	,506
	Yüksek Lisans	9	109,89	989,00		
	Lisans	241	125,18	30168,00		
Duyarsızlaşma	Yüksek Lisans	9	134,11	1207,00	1007,000	,712
	Lisans	241	124,97	30117,00		
	Yüksek Lisans	9	139,78	1258,00		
Kişisel Başarı	Lisans	241	124,97	30117,00	956,000	,543
	Yüksek Lisans	9	139,78	1258,00		
	Lisans	241	124,97	30117,00		

Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, araştırma grubunun tükenmişlik alt boyut ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.19. Öğretmenlerin mesleki kıdem ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Kruskal Wallis testi sonucu.

Tükenmişlik	Mesleki Kıdem	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Duygusal Tükenme	1-5	27	83,15	4	22,178	,000
	6-10	44	132,57			
	11-15	88	114,76			
	16-20	60	134,80			
	21+	31	164,84			
Duyarsızlaşma	1-5	27	111,19	4	7,073	,132
	6-10	44	135,08			
	11-15	88	126,03			
	16-20	60	112,41			
	21+	31	148,21			
Kişisel Başarı	1-5	27	111,85	4	8,678	,070
	6-10	44	139,20			
	11-15	88	112,88			
	16-20	60	128,04			
	21+	31	148,85			

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile duygusal tükenme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu analiz sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Buna göre çalışmaya katılan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve mesleki kıdemın duygusal tükenme üzerinde etkin olduğunu ortaya çıkarmaktadır ($p = ,000 < 0,05$). Hangi gruplar arasında farklılaşmanın ortaya çıktığı incelendiğinde; sıra ortalamalarına bakılarak en düşük duygusal tükenme düzeyine sahip beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip oldukları, en yüksek duygusal tükenme düzeyine sahip beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma ($p = ,132 > 0,05$) ve kişisel başarılarının ($p = ,070 > 0,05$) öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 4.20. Öğretmenlerin görev yaptığı okul türü ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Alt Boyut	Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Ortaokul	150	110,36	16554,00	5229,000	,000
	Lise	100	148,21	14821,00		
Duyarsızlaşma	Ortaokul	150	133,65	20048,00	6277,000	,027
	Lise	100	113,27	11327,00		
Kişisel Başarı	Ortaokul	150	107,19	16078,50	4753,500	,000
	Lise	100	152,97	15296,50		

Duygusal tükenme düzeyinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalıştığı okul türüne göre “Mann Whitney U-testi” değerlendirmesi sonucunda aralarında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p = ,000 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek duygusal tükenmişliğe sahip olduğu görülmektedir. Duyarsızlaşma düzeyinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalıştığı okul türüne göre değerlendirilmesi sonucunda aralarında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p = ,027 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında ortaokulda görev yapan öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeylerinin lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeylerinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Kişisel başarı düzeyinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalıştığı okul türüne göre değerlendirilmesi sonucunda aralarında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p = ,000 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin kişisel başarı puanları ortaokulda görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.21. Öğretmenlerin haftalık ders saati ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Kruskal Wallis testi sonucu.

Tükenmişlik	Haftalık Ders Saati	N	Sıra Ort.	sd	x ²	p
Duygusal Tükenme	15-20	54	138,31	2	2,926	,232
	21-25	143	124,62			
	26+	53	114,81			
Duyarsızlaşma	15-20	54	124,96	2	,730	,694
	21-25	143	128,29			
	26+	53	118,53			
Kişisel Başarı	15-20	54	147,94	2	7,593	,022
	21-25	143	116,45			
	26+	53	127,05			

Analiz sonuçlarına göre çalışmaya katkıda bulunan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ölçeğinin, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutları incelendiğinde öğretmenlerin haftalık ders saatlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0,05$). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ölçeğinin kişisel başarı alt boyutu Kruskal Wallis testi sonuçları ele alındığında haftalık ders saatleri ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır ($p = ,022<0,05$). Buna göre haftalık ders saati sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek kişisel başarı düzeyine 15-20 saat derse giren öğretmenlerin sahip olduğu bunu sırasıyla 26 saat ve daha fazla derse giren öğretmenler takip etmekte, en düşük kişisel başarı düzeyini ise 21-25 saat derse giren öğretmenlerin kapsadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.22. Öğretmenlerin spor salonu bulunup bulunmaması ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Spor Salonu Var mı?	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Evet	110	111,08	12218,50	6113,500	,005
	Hayır	140	136,83	19156,50		
Duyarsızlaşma	Evet	110	121,78	13395,50	7290,500	,464
	Hayır	140	128,43	17979,50		
Kişisel Başarı	Evet	110	121,48	13363,00	7258,000	,432
	Hayır	140	126,66	18012,00		

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyinin spor salonunun bulunma değişkenine göre “Mann Whitney U - testi” incelenmesi sonucunda aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p = ,005 = 0,05$). Araştırma sonucunda spor salonu bulunmayan okullarda çalışan öğretmenlerin spor salonu bulunan okullarda çalışan öğretmenlere göre duygusal tükenme seviyesinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerinin öğretmenlerin çalıştıkları okulun spor salonu olup olmama durumuna göre değerlendirilmesini içeren Mann-Whitney U testi sonuçları incelenmiş; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalıştıkları okulun spor salonu olup olmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konulmuştur ($p>0,05$).

Tablo 4.23. Öğretmenlerin araç - gereç yeterliliği ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Kruskal Wallis testi sonucu.

Tükenmişlik	Araç-Gereç	N	Sıra Ort.	sd		p
Duygusal Tükenme	Çok Yeterli	18	164,53	3	8,048	,045
	Yeterli	118	115,56			
	Yetersiz	96	130,35			
	Çok Yetersiz	18	125,81			
Duyarsızlaşma	Çok Yeterli	18	138,72	3	3,930	,269
	Yeterli	118	118,38			
	Yetersiz	96	127,24			
	Çok Yetersiz	18	149,67			
Kişisel Başarı	Çok Yeterli	18	154,53	3	4,596	,204
	Yeterli	118	120,92			
	Yetersiz	96	122,53			
	Çok Yetersiz	18	142,39			

Analiz sonucunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ölçeği duygusal tükenme alt boyutu ele alındığında araç-gereç yeterliliği ile aralarında anlamlı bir farklılık Kruskal Wallis testi sonucunda tespit edilmiştir ($p=,045<0,05$). Buna göre sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek duygusal tükenme boyutu araç-gereçlere çok yeterli görenlerde, en düşük ise yeterli görenlerde tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre çalışmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ölçeğinin, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları

incelendiğinde öğretmenlerin araç-gereç yeterliliğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.24. Öğretmenlerin mesleği bırakıp bırakmama ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Öğretmenliği Bırakmayı Hiç Düşündünüz Mü?	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Evet	15	179,80	2697,00	948,000	,002
	Hayır	235	122,03	28678,00		
Duyarsızlaşma	Evet	15	128,13	1922,00	1723,000	,883
	Hayır	235	125,33	29453,00		
Kişisel Başarı	Evet	15	155,83	2337,50	1307,500	,091
	Hayır	235	123,56	29037,50		

Araştırma incelendiğinde; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyinin öğretmenlik mesleğini bırakıp bırakmama değişkenine göre ele alınması “Mann Whitney U-testi” sonucunda aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=,002<0,05$). Bu bilgiler dikkate alındığında mesleğini bırakmayı düşünen beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme seviyesinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerini bırakıp bırakmama değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,005$).

Tablo 4.25. Öğretmenlerin meslek geliri ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Mann Whitney U - testi sonucu.

Tükenmişlik	Meslek Geliri Yeterli Mi?	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	p
Duygusal Tükenme	Evet	18	135,47	2438,50	1908,500	,540
	Hayır	232	124,73	28936,50		
Duyarsızlaşma	Evet	18	110,53	1989,50	1818,500	,354
	Hayır	232	126,66	29385,50		
Kişisel Başarı	Evet	18	146,81	2642,50	1704,500	,191
	Hayır	232	123,85	28732,50		

Araştırmada uygulana Mann Whitney U - testi sonuçlarında duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslek gelirlerinin yeterliliği bakımından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. ($p>0,05$)

Tablo 4.26. Öğretmenlerin mobbing ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması Kruskal Wallis testi sonucu.

Alt Boyut	Mobbing	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Duygusal Tükenme	Hiçbir Zaman	174	115,75	3	11,715	,008
	Çok Nadir	29	158,69			
	Bazen	42	141,92			
	Her Zaman	5	134,30			
Duyarsızlaşma	Hiçbir Zaman	174	126,16	3	,846	,839
	Çok Nadir	29	127,59			
	Bazen	42	124,73			
	Her Zaman	5	97,00			
Kişisel Başarı	Hiçbir Zaman	174	110,56	3	25,260	,000
	Çok Nadir	29	164,97			
	Bazen	42	157,93			
	Her Zaman	5	144,00			

Mobbing bakımından beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ölçeği duygusal tükenme ($p>0,05$) ve duyarsızlaşma ($p>0,05$) alt boyutu incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırma incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ölçeği kişisel başarı alt boyutu ele alındığında mobbinge maruz kalmalarıyla ilgili “Kruskal Wallis” testi sonucunda anlamlı bir farklılık ortaya konmuştur ($p = ,000<0,05$). Bu sonuçlara göre sıra ortalamaları dikkate alındığında çok nadir mobbinge karşılaşan öğretmenlerin kişisel başarılarını daha olumsuz etkilediği, karşılaşmayan öğretmenlerin ise kişisel başarılarını etkilemediği ortaya çıkmıştır.

5. TARTIŞMA

Balıkesir ili ve bazı ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek kıdemi, görev yapılan okul türü, haftalık ders saati, spor salonu bulunma durumu, araç-gereç yeterlilik durumu, mesleğini bırakıp bırakmama durumu, meslek geliri yeterlilik durumu, mobbinge maruz kalma değişkenlerine göre belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bu bulgular değerlendirilmiş ve sonuçlar çıkarılıp yorumlanmıştır.

Araştırmaya katkıda bulunan 250 beden eğitimi ve spor öğretmenin 161'i (%64,4) erkek, 89'u (%35,6) kadındır. Erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre çoğunlukta olduğu görülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş aralıklarına bakıldığında 25-30 yaş arası 38 (%15,2), 31-36 yaş arası 56 (%22,4), 37-45 yaş arası 120 (%48), 46 yaş ve üzeri 36 (%14,4) arasında oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin medeni durumları incelendiğinde 205 (%82) evli, 45 (%18) bekâr olarak belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 241'i (%96,4) lisans, 9'unun (%3,6) yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin meslek kıdemlerindeki dağılımlarına bakıldığında; en yoğun 88 kişi (%35,2) ile 11-15 yıl arasında görev yapanların olduğu, 60'ının (%24) 16-20 yıl arası görev yaptığı, 44'ünün (%17,6) 6-10 yıl arası görev yaptığı, 31'inin (12,4) 20 yıl ve üstü görev yaptığı, en düşük dağılımın ise 1-5 yıl arası görev yapanların 27sinin (%10,8) olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okullara baktığımızda 150'si (%60) ortaokulda, 100'ü (%40) lisede görev yapmaktadır. Öğretmenlerin haftalık ders saatleri incelendiğinde, 143 (%57,2) öğretmenin en yoğun 21-25 ders saati görev aldıkları belirlenmiştir. 54 (21,6) öğretmenin 15-20, 53 (21,2) öğretmenin 26 ve üstü ders saati görev yaptıkları tespit edilmiştir. Okullarda spor salonu bulunma durumu incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 110'u (%44) spor salonun bulunduğunu, 140'ı (%56) ise spor salonunun bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenler çalıştıkları okullarda bulunun araç-gereçlerle ilgili 18'i (%7,2) çok yetersiz, 96'sı (%38,4) yetersiz, 118'i (%47,2) yeterli, 18'i (%7,2) çok yeterli olarak belirtmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerine meslek memnuniyetleriyle ilgili yöneltilen soruya 15'i (%6) evet, 235'i (%94) hayır cevabı

vererek büyük çoğunluğunun mesleklerinden memnun oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin meslek gelirleri memnuniyeti incelendiğinde 18'inin (%7,2) evet, 232'sinin (%92,8) hayır cevabı vererek meslek gelirlerinden memnun olmadıkları ortaya çıkmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 5'i (%2) her zaman mobbinge maruz kaldıklarını, 42'si (%16,8) bazen, 29'u (%11,6) çok nadir maruz kaldıklarını, 174'ü (%69,6) ise hiçbir zaman üstleri tarafından mobbinge maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik ile cinsiyet değişkeni bulguları incelendiğinde duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleriyle ilgili yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; Vurgun ve ark.'nın (2006), Gençay'ın (2007), Kelgökmen ve ark.'nın (2016), Cemaloğlu'nun (2007), Türkçapar'ın (2011), Yılmaz'ın (2013) Türkiye'nin farklı illerinde beden eğitimi ve spor öğretmenleri, Gezer'in (2008) beden eğitimi ve spor yüksekokulları öğretim elemanlarıyla, Çokluk'un (1999), Kırılmaz ve ark.'ın (2000), Dolunay'ın (2001), Gündüz'ün (2004) farklı branşlardaki öğretmenlerle yapılan araştırmalarda cinsiyet ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu çalışmalarda ortaya çıkan bulgular, yaptığımız çalışmayı destekler niteliktedir. Friedman ve Farber (1992) öğretmenlerde tükenmişlik, Tümkaya (1999) öğretim elemanlarında tükenmişlik, Girgin (1995) ilkökul öğretmenlerinde tükenmişlik ve Şanlı (2006) polislerde tükenmişlik ve iş doyumu çalışmalarında erkeklerin kadınlara oranla tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fejgin ve ark. (1995) beden eğitimi ve spor öğretmenlerine uygulanan anket sonucunda yapılan analizlerde erkek öğretmenlerin kadınlara göre tükenmişlik seviyelerinin daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Baykoçak (2002), araştırma sonucunda kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin “duygusal tükenme” ve “kişisel başarı” alt boyut puanları arasında farklılık ortaya çıktığını ve kadın beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişliğinin erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre daha üst seviyede olduğunu belirtmiş , “duyarsızlaşma alt boyut puanlarında farklılık olmadığını belirtmiştir. Şahin (2008) kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin “duyarsızlaşma” ve “kişisel başarı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını buna karşın “duygusal tükenme” alt boyutunda kadın öğretmenlerde daha fazla tükenmişlik yaşandığı belirlenmiştir. Tuna (2010) yaptığı

araştırma bulguları incelendiğinde ise “duyarsızlaşma” ve “kişisel başarı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamış fakat “duygusal tükenme” alt boyutunda erkek beden eğitimi ve spor öğretmenleri kadın öğretmenlere oranla daha düşük puan almışlardır. Bu sonuç doğrultusunda da kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin daha fazla “duygusal tükenme” yaşadıkları tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıklar tespit edilen bu sonuçlar incelendiğinde çalışmamızda ortaya çıkan sonuçları desteklemedikleri görülmektedir. Yaptığımız çalışmada tükenmişliği cinsiyet değişkenine göre incelediğimizi ve bunun sonucunda da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığını tespit ettik, bunun sebeplerinin öğretmenlik mesleğinde cinsiyet farklılığının önemsizliği, kadın ve erkek öğretmenlerin eşit şartlar altında iş yaşamlarını sürdürmeleri, öğretmenlik mesleğinde kadınların gün geçtikçe sayılarını arttırarak karşılaştıkları olumsuz durumlarda erkek meslektaşları gibi mücadele etmeleri, olumlu durumlarda ise en az erkek öğretmenler kadar mutlu olmalarıdır. Bu durumların sonucu olarak kadın beden eğitimi öğretmenleriyle erkek beden eğitimi öğretmenleri arasında tükenmişlik ve cinsiyet değişkeni açısından farklılık olmadığı belirtilebilir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, mesleki tükenmişlik düzeyi yaş değişkeni sonuçları incelendiğinde “duygusal tükenme” alt boyutunun beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre duygusal tükenme alt boyutunda 46 yaş ve üzeri beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sırasıyla 31-36 yaş, 34-45 yaş ve 25-30 yaş arası öğretmenlere göre daha yoğun tükenmişlik yaşadığı belirlenmiştir. “Duyarsızlaşma” ve “kişisel başarı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Cemaloğlu (2007) araştırma sonuçlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yaşın ilerlemesiyle duygusal tükenme ve duyarsızlaşma seviyelerinde tükenmişlik artmaktadır. Kayabaşı (2008), Cihan (2011), çalışmalarında yaşlı öğretmenlerin daha fazla tükenmiş olduklarını belirtmiştir. Bu çalışmalar bizim yaptığımız çalışmayı destekler niteliktedir. Kurtlar (2009), Soyer ve ark. (2009) çalışmalarında anlamlı farklılık tespit edememişlerdir. Girgin (1995), Torun (1998), Sucuoğlu ve Kuloğlu (1996), Tuğrul ve Çelik (2002), Naktiyok ve Karabey (2005), araştırmaları sonucunda tükenmişliğin genç öğretmenlerde daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu da bizim çalışmamızın tersine bir bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmaların bu sonuçları, bizim çalışmamızı desteklememektedir. Beden eğitimi ve

spor öğretmenlerinin yaşları ilerledikçe fiziksel aktiviteye katılma durumunda yaşanacak olumsuzluklar ve mesleğinden uzaklaşma gibi karşılaşılan sorunlar öğretmenlerde tükenmişliğe neden olabilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusallık, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları medeni durumlarına göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Tümkaya (1996), Gökçakan ve Özer (1999), Soyer ve ark. (2009), Yılmaz (2013), Özgül (2016) beden eğitimi ve spor öğretmenlerinde tükenmişlik çalışmalarında, Torun (1998) ise sağlık çalışanlarında tükenmişlik ile ilgili yaptığı çalışmasında bizim çalışmamızla aynı doğrultuda medeni durumun tükenmişlik üzerinde anlamlı bir farklılığı olmadığını tespit etmişlerdir. Bu sonuçlar da çalışmamızı destekler niteliktedir. Ergin (1992), doktor ve hemşirelerde tükenmişlik düzeyini incelemesi sonucunda evli çiftlerin birbirlerine bağlılıklarıyla tükenmişlik duygusundan daha kolay baş edebildiklerini ileri sürmektedir. Örmən (1993), Kırılmaz ve ark. (2000), Izgar (2003), Tuğrul ve Çelik (2002), Aydın (2004) yaptıkları çalışmalarda boşanmış öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerinde tükenmişliği yoğun şekilde yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu sonuç, medeni durum değişikliklerinde duygusal yönden yıpranmanın meydana geldiğini göstermiştir. Cemaloğlu (2007) ise yaptığı araştırma sonucunda evli fertlerin bekâr ve boşanmış fertlere göre daha az tükenmişlik gösterdiklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar bizim çalışmamızı desteklememektedir. Çalışmamıza katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sürekli aktivite içerisinde olması, sosyal yaşamının geniş olması ve bunların yanında iş yaşamında ki olumsuzları özel hayatına yansıtması tükenmişlik duygusuna sahip olmama nedenlerinden olabilir.

Çalışmamızda, araştırma grubunun tükenmişlik alt boyut ortalamalarının, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kale (2007), Soyer ve ark. (2009), Cihan (2011), Yılmaz (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ile eğitim durumu değişkenine ait sonuçları ele alındığında “duygusal tükenme”, “duyarsızlaşma” ve “kişisel başarı” alt boyutlarında anlamlım bir farklılık tespit edilememiştir. Bu sonuçlar, çalışmamızı destekler niteliktedir. Dönmez ve Güneş (2000), Peker (2002), Tuğrul ve Çelik (2002), Naktiyok ve Karabey (2005), Cemaloğlu (2007) çalışmalarında; eğitim durumu ve tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Çalışmaların sonucunda;

eğitim durumları yükseldikçe, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında, tükenmişlik azalmaktadır. Yüksek eğitim seviyesi, öğretmenlerin meslek beklentilerinin üst seviyede olması ve gelişen eğitim sistemine daha çabuk uyum sağlamalarının buna neden olduğunu düşündürebilir. Bu çalışmaların sonucu, çalışmamızı desteklememektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin akademik hayatlarında üst düzey gelişim çabaları, çeşitli kurslara ve seminerlere katılım göstermeleri sebebiyle tükenmişlik düzeylerinin tespit edilemediği söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile duygusal tükenme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin, “duygusal tükenme” düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve mesleki kıdem “duygusal tükenme” üzerinde etkin olduğu belirlenmiştir; 21 yıl ve üstü meslek kıdemine sahip olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin en yüksek duygusal tükenme düzeyine, 1-5 yıl arası meslek kıdeminde olanların ise en düşük duygusal tükenme seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlik mesleğinde uzun yıllar görev almış bireylerin yeni başlayan öğretmenlere duygusal anlamda yıprandıkları söylenebilir. Tuna (2010), 6-10 yıl kıdemi olanların “kişisel başarı” alt boyutunda daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını belirtmiştir. Kurtlar (2009), “duyarsızlaşma” alt ölçeğinin kıdeme göre farklılaştığını, “duygusal tükenme”, “kişisel başarı” alt ölçeklerinde farklılaşma tespit edememiştir. Cemaloğlu (2007), öğretmenlerin meslek kıdemleri arttıkça “duygusal tükenme” ve “duyarsızlaşma” alt boyutları düzeyinde tükenmişlik seviyesi de artmaktadır. Bu çalışmalar bizim çalışmamızı kısmen desteklemektedir. Bodur (1997) sağlık yöneticileri, Karlıdağ ve ark. (2001), hekimlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi ile ilgili araştırmalarında, çalışma süreleri arttıkça tükenmişlik düzeyleri azalmıştır. Bu çalışmaların sonuçları ise bizim çalışmamıza tamamen zıt sonuçlar tespit etmiştir. Öğretmenlik mesleğinde ilk yılları olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri, idealist ve enerjik olarak mesleklerine devam ettiklerinden tükenmişlik yaşamıyor olabilirler. Uzun yıllar öğretmenlik mesleğine hizmet eden beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslek heyecanlarını kaybetmeleri, fiziksel ve ruhsal yorgunluk, benzer sorunların her zaman karşısına çıkması “duygusal tükenme” boyutundaki tükenmişlik seviyesini artırmıştır.

Mesleki tükenmişlik düzeyinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalıştığı okul türüne göre incelenmesi sonucu anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Duygusal tükenme alt boyutunda, lise düzeyinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek duygusal tükenmişliğe sahip oldukları görülmektedir. Duyarsızlaşma alt boyutu incelendiğinde ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin lise de görev yapan öğretmenlere göre tükenmişlik düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kişisel başarı alt boyutu ortalamalarına baktığımızda lisede görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin puanları ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiş bunun sonucunda lisede görev yapan öğretmenlerin kişisel başarı alt boyutunda daha fazla ortalama puan aldıkları tespit edilmiştir. Tümkiye (1996), liselerde görev yapan öğretmenlerin ortaokulda görev yapanlara göre daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını belirtmiştir. Cemaloğlu (2007), yaptığı çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duyarsızlaşma alt boyutu ele alındığında tükenmişlik düzeylerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Biçen (2014), yeni atanan öğretmenlerde tükenmişlik isimli çalışmasında lisede görev yapan öğretmenlerin ilköğretimde görev yapan öğretmenlere göre duygusal tükenme alt boyutunda tükenmişliğin daha fazla olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada kişisel başarı alt boyutu ele alındığında da lisede görev yapan öğretmenlerin ilköğretimde görev yapan öğretmenlere göre tükenmişlik seviyelerinin fazla olduğu tespit edilmiştir (Biçen, 2014). Bu çalışmalar bizim çalışmamızda çıkan sonuçları desteklemektedir. İzgar (2003) çalışmasında duygusal tükenme alt boyutunda tükenmişliğin etkilenmediğini belirtmiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan bulgular çalışmamızı destekler nitelikte değildir. Duygusal tükenme alt boyutunda, lisede görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin yüksek olması bu okullarda bulunan öğrencilerin ergenlik dönemlerinde oldukları, lise son sınıf öğrencilerinin mezun olduktan sonra yükseköğrenim kaygısı gibi sorunlarla karşılaştıklarından dolayı ortaya çıkmış olabilir. Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin daha fazla duyarsızlaşmalarının nedeni ise bu kademede öğrenim gören öğrencilerin gelişim özellikleri, küçük yaş gruplarıyla çalışma ve ders saatlerinin bu kademede fazla olması tükenmişliğe neden olmuş olabilir. Kişisel başarı düzeyi alt boyut puan ortalamalarının lise düzeyinde yüksek olarak tespit edilmesi ise bu kademede öğrenim gören öğrencilerin yaşları gereği hırslı yapısı, lise düzeyinde yapılan turnuvaların fazlalığı ve beden eğitimi ve

spor öğretmenlerinin bu kademede daha çok oyun düzeyinde değil de yarışma düzeyinde çalışma yapmaları etkin olmuş olabilir.

Analiz sonuçları incelendiğinde; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ölçeği duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında haftalık ders saatlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Kişisel başarı alt boyutu incelendiğinde ise anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuç en yüksek kişisel başarı düzeyine haftada 15-20 saat derse giren öğretmenlerin sahip olduğunu, bunu 26 saat ve daha fazla derse giren öğretmenlerin takip ettiği, en düşük kişisel başarı düzeyine ise 21-25 saat derse giren öğretmenlerin olduğu tespit edilmiştir. Aydın (2004) araştırmasında kişisel başarı alt boyutu haftalık ders saatinin 17 saat ve üzerinde olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cihan (2011), çalışmasında tespit edilen haftalık ders saati 21 saat ve üzerinde olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kişisel başarı düzeylerinde azalma, 20 saat ve altında derse giren öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalar bizim çalışmamızı kısmen desteklemektedir. Ayvaz (2015) yaptığı çalışma incelendiğinde duygusal tükenme, duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edememiştir. Şahin (2008), Yılmaz (2013), Kelgökmen ve ark. (2016) beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin haftalık ders saatlerine göre tükenmişlik düzeylerine bakıldığında haftalık ders saati az olan öğretmenlerle fazla olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmalar ise bizim çalışmamızı desteklememektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan bulgular, son yıllarda bazı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ders saatlerindeki azlığın olumlu bir sonucu olarak okuldaki sportif başarılarında artış gözlemlenmiştir. Başka bir açıdan bakıldığında ise bazı öğretmenlerin bu sonucun tam tersi daha fazla ders saati aldıklarında kişisel başarılarını arttırdıkları buna sebep olan ise ekonomik gelir artışın fazlalığı olarak gösterilebilir. Diğer yapılan çalışmalarda ise ders yükünün fazla olması, gerek farklı branşlar da gerekse beden eğitimi branşında fiziksel ve ruhsal yorgunluğuna sebep olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi spor salonu bulunup bulunmama değişkenine göre incelendiğinde, duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, okullarında spor salonu bulunmayan

öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Fejgin ve ark. (1995), çalışmalarında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okulun fiziki koşullarının önem taşıdığını ve tükenmişlik seviyesini etkilediğini belirtmiştir. Vurgun ve ark. (2006), yaptığı çalışma ele alındığında görev yaptıkları okullarda spor salonu bulunmayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Şahin (2008), beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı farklılık tespit etmiş ve spor salonu bulunmayan okullarda görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyinin üst seviyede olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmaların sonuçları bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Tuna (2010) yaptığı çalışmada; tükenmişlik ve spor salonu bulunması değişkenine göre anlamlı bir fark tespit edememiştir. Bu çalışma bizim çalışmamızı desteklememektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda spor salonunun bulunması öğretmenlerin tükenmişlik seviyelerinin olumlu yönde etkileyeceği gibi çalışma koşullarının elverişli olmasıyla daha verimli olması sağlanacaktır. Çocuklara daha fazla katkı sağlamak isteyen beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, spor salonunu önemsedikleri söylenebilir.

Araştırmamızı incelediğimizde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ölçeği duygusal tükenme alt boyutu ele alındığında, araç-gereç yeterliliği ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre görev yaptıkları okullarda araç-gereçleri çok yeterli görenlerin duygusal tükenmişliğinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları incelendiğinde ise anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Şahin (2008) kişisel başarı, Tuna (2010) duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu çalışmalar, bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Şahin (2008), beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okullardaki araç-gereçleri çok yetersiz ve yetersiz olarak görenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeylerinin fazla olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu bizim çalışmamızın tam tersi bir sonuç ortaya koymuştur. Genellikle araç-gereç durumunun iyi düzeyde olması tükenmişliğe olumlu etkide bulunacağı, çalışma koşullarında öğretmenlerin verimli olmalarını sağlayacağı düşünülebilir. Bizim çalışmamızın sonucunda ise beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda araç-

gereç durumunu ne kadar yeterli bulurlarsa bulsunlar, yaş ve kıdemlerinin yüksek olması isteksizliği ortaya çıkarmış, bu nedenle de duygusal tükenmişlik düzeyinde oldukları tespit edilmiştir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyinin öğretmenlik mesleğini bırakıp bırakmama değişkenine göre incelenmesi sonucu anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bilgiler dikkate alındığında mesleği bırakmayı düşünen beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme seviyesinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şahin (2008), öğretmenlik mesleğini bırakma durumu ele alındığında; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerinde anlamlı fark tespit etmiştir. Çalışma sonucunda mesleği bırakmayı düşünen beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri üç alt boyutta yüksek olarak belirlenmiştir. Tuna (2010), yaptığı çalışmada benzer olan iş değişikliği yapma değişkenine göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyinde anlamlı sonuca ulaşmıştır. Duygusal tükenme düzeyinde öğretmenlik mesleğini değiştirmeyi bazen düşünen ve öğretmenlik mesleğini değiştirmeyi düşünen öğretmenlerin, iş değişikliği yapmayı düşünmeyen öğretmenlere göre tükenmişlik düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Son yıllarda öğretmenlik mesleğinin geri planda kalması, öğretmenlerin maddi olarak zorlanması, sosyal olarak kendilerine kısıtlı vakit ayırmaları bu durumun sebebi olarak yorumlanabilir.

Araştırma incelendiğinde; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişliği düzeyi meslek geliri yeterliği bakımından duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Akçamete ve ark. (2001), ekonomik etkenlerin tükenmişliği etkilemediğini belirlemişlerdir. Tuna (2010), yaptığı çalışmada bulgular incelendiğinde; duyarsızlaşma alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu çalışmaların alt boyutlarına bakıldığında bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Çelik (1990), araştırmasında ekonomik durumun stresi etkilediğini ve bireylerde tükenmişliğe sebep olduğunu belirtmiştir. Tuna (2010), duygusal tükenme alt boyutunda, meslek gelirini yetersiz bulan öğretmenlerin, kısmen yeterli bulan öğretmenlere göre tükenmişlik düzeylerinin fazla olduğunu, kişisel başarı alt boyutunda ise meslek gelirini yeterli bulan öğretmenlerin, yeterli bulmayan öğretmenlere göre kişisel başarı düzeyinin daha yüksek olduğunu

belirlemiştir. Öğretmenler günümüzde aldıkları maaşlardan her ne kadar memnun görünmeseler de öğretmenlik mesleğine duydukları saygı ve sevgi tükenmişlik düzeylerini en alt seviyeye indirmiş hatta hiç ortaya çıkarmamıştır diyebiliriz.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin üstleri tarafından mobbinge maruz kalma değişkeni duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutu incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Kişisel başarı alt boyutu incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Bu bulguların sonuçlarına göre çok nadir mobbinge karşılaşan öğretmenlerin kişisel başarılarının olumsuz etkilendiği, karşılaşmayan öğretmenlerin ise etkilenmediği tespit edilmiştir. Yılmaz (2013), beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma alt boyutu sonuçlarında, mobbinge her zaman maruz kalıyorum diyenler, hiçbir zaman, çok nadir ve bazen cevaplarını veren öğretmenlere göre yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıklarını belirtmiştir. Bu çalışma bizim çalışmamızı kısmen desteklemektedir. Öğretmenlik mesleğinde okul yöneticileri ve veliler öğretmenler üzerinde baskı kurarak tükenmişliğe yol açabilirler. Bu da öğretmenin iş verimliliğinin azalmasına sebep olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Balıkesir ili ve ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerini duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarının demografik bilgilerinden ulaşılan değişkenlere göre fark olup olmadığını incelemek amacıyla yaptığımız çalışmada ulaştığımız sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi ile ilgili veriler incelendiğinde, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutları düşük, kişisel başarı alt boyutu ise yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu incelemenin sonucun beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin düşük tükenmişlik düzeyini sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmamızda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiş, bu da tükenmişlik düzeyinin cinsiyet değişkenine bağlı olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Çalışmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerin yaş değişkeni ele alındığında, 37-45 yaş arası öğretmenlerin yoğun oldukları görülmektedir. Yaş ile tükenmişlik düzeyi karşılaştırılması sonucu ise duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre 46 yaş ve üzerinde olan öğretmenlerin diğer yaş gruplarına göre duygusal tükenme düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun yaş ilerledikçe fiziksel kapasitenin azalması ve meslekten uzaklaşma gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi ve medeni durum değişkeni karşılaştırıldığında, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Araştırma incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi eğitim değişkenine göre ele alındığında duygusal tükenme,

duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarından elde edilen buldular belirleyici bir etkiye sahip değildirler.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve mesleki kıdem değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre meslek kıdeminde artış oldukça duygusal tükenmenin de arttığı belirlenmiştir. Mesleğin ilk yıllarında olan öğretmenlerin ise duygusal tükenme seviyeleri yok denecek kadar azdır. Mesleklerini yıllardır sürdüren öğretmenlerin meslek heyecanlarının kalmaması, mesleğe yeni başlayanların ise idealist, ruhsal ve fiziksel açıdan dinç olmaları bu duruma sebep olduğu söylenebilir. Öğretmenlik mesleğinde uzun yıllar görev yapmış kişilerin, emeklilik imkânlarını arttırarak emekli olmalarını sağlamak, tükenmişlik düzeyini de alt seviyelere indirecektir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yaptıkları okul türü ile mesleki tükenmişlik düzeyi incelendiğinde duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Duygusal tükenmenin lisede görev yapan öğretmenlerde yüksek bulunması öğrencilerin ergenlik dönemi sorunlarıyla ilgilenilmesi ve öğrencilerin yükseköğrenim kaygılarının giderilmeye çalışılması gibi durumların bulunması olabilir. Ortaokulda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma düzeyinin yüksek olması ise bu kademede öğrenim gören öğrencilerin gelişim özellikleri, küçük yaş gruplarıyla çalışma ve ders saatlerinin bu kademede fazla olmasına bağlanabilir. Kişisel başarı puan ortalamasının lise kademesinde yüksek olması ise beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu kademede daha çok yarışma hedefi doğrultusunda ders işlemelerinin neden olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin okul türlerinin öğrenci yapısına ve yaşına göre tükenmişlik düzeylerinin belirlendiği söylenebilir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve haftalık ders saati kişisel başarı alt boyutu ele alındığında en az ve en çok derse giren öğretmenlerin başarı ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak bazı öğretmenlerin verimli ders işleme ve kendilerini motive etme anlamında ders saatlerinin az olmasını tercih etmeleri, bazı öğretmenlerin ise yoğun ders saati görev alıp bu şekilde verimli olacaklarını düşünüp bununla birlikte ücretlerinin artışıyla başarı oranını arttırdıkları söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ile spor salonu bulunma durumu değişkeni, duygusal tükenme alt boyutunda incelendiğinde anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Spor salonu bulunmayan okullarda görev yapan öğretmenlerin, duygusal tükenme düzeyi düşük olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan spor salonunun, beden eğitimi ve spor öğretmenleri açısından oldukça önemli olduğu ve öğrencilerine daha fazla katkıda bulunacaklarını ortaya koymuştur. Her okulun, öğrenci mevcuduna göre spor salonlarının yapılması gelecek açısından da etkin rol oynayacaktır.

Mesleki tükenmişlik ile araç-gereç yeterliliği durumu incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, duygusal tükenmişlik alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiştir. Görev yaptıkları okulda, araç-gereçleri çok yeterli gören öğretmenlerin, duygusal tükenmişlik düzeyinin fazla olduğu belirlenmiştir. Genelde araç-gereç yeterliliğini yeterli gören öğretmenlerde tükenmişlik düzeyinin az görüldüğü veya görülmeyeceği düşünülebilir fakat bizim çalışmamızda tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak ise araç-gereç durumunu çok yeterli bulan öğretmenlerin yaş ve kıdemlerinin yüksek olması isteksizliği ortaya çıkarmış olabilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve mesleği bırakıp bırakma arasındaki değişken, duygusal tükenme alt boyutu bakımından incelendiğinde, mesleği bırakmayı düşünen öğretmenlerin duygusal tükenme seviyesinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin maddi olarak yeterli gelmemesi sonucu başka işlere yönelme ve meslekte veli, idareci baskıları buna sebep olarak gösterilebilir.

Araştırmamızda, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi, meslek geliri yeterliliği bakımından ele alındığında duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı fark belirlenememiştir. Öğretmenler yaptıkları görev karşılığı maaşlarından memnun olmasalar dahi, mesleklerine duydukları saygı ve sevgi tükenmişlik düzeyini en alt seviyede tutmuş veya hiç ortaya çıkarmamış olabilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, üstleri tarafından mobbinge maruz kalma durumları, tükenmişlik alt boyutu olan kişisel başarı bakımından incelendiğinde, mobbing ile çok nadir karşılaşan öğretmenlerin kişisel başarılarında olumsuzluklar

olduğu, mobbinge hiçbir zaman maruz kalmayan öğretmenlerin ise kişisel başarı düzeylerinin etkilenmediğı veya yüksek seviyede olduğu söylenebilir. Ülkemizde sadece okul idarecilerinin değil, veli ve meslektaşlarının da baskısına maruz kalan öğretmenlerin mesleklerindeki verimlilik azalmakta ve tükenmişliğe sebep olduğu söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Öğretmenlik mesleğinde yaş ve kıdem olarak ileride olan öğretmenlere, mesleklerinden bıkmamaları için onları teşvik edecek çalışmalar yapılmalı, onların sürekli kendilerini yenilemeleri sağlanmalı, tecrübeleri kullanılarak değişik çalışma ortamları hazırlanmalı.
- Öğretmenler çalıştıkları kademeye göre, öğrenci sosyokültürel yapısına göre kendini geliştirmeli, idarecilerde bu doğrultuda öğretmenlere fırsat sunmalı. Bu şekilde hangi okul türünde çalışırsa çalışsın, öğretmen profili sabit olacaktır.
- Haftalık ders saatleri eşit düzeyde dağıtılarak, öğretmenlerin maddi ve manevi şekilde yaşamlarını üst düzey sürdürmeleri sağlanmalıdır.
- Spor salonu ve araç-gereç durumu okullarda sorun haline gelmeden tüm ihtiyaçlar giderilmeli, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden spor salonu ve araç-gereçlerden faydalanmayanlara gerekli uyarılar yapılmalıdır.
- Öğretmenlik mesleğini bırakmayı düşünen öğretmenlerin sayısı her ne kadar az olsa da bu duyguyu besleyen öğretmenlerin sorunları araştırılarak, onları yeniden mesleklerine bağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalı.
- Öğretmenlerin meslek gelirleri en üst düzeyde tutulmalı ve hayat kaygısı olmadan mesleğine devam etmeli, okul idaresinin baskısıyla değil, onların verdiği destekle yeni projeler ortaya koymak için teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Açak M. Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı, 1.Baskı, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları Ltd.Şti., 2006:9.
- Adıgüzel İ. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, 2016.
- Akçamete G, Kaner S, Sucuoğlu B. Öğretmenlerde Tükenmişlik İş Doyumu ve Kişilik. 1.Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001: 13.
- Akten S. Rehber Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi, 2007.
- Alkan E. Yıldırma (mobbing) Davranışlarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişliği Üzerine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 2011.
- Altın V. Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı Tükenmişlik Sendromu ve Denizli Devlet Hastanesi Hemşireleri Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2015.
- Ardıç K, Polatçı S. Tükenmişlik Sendromu Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama (GOÜ Örneği). *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Derg*, 2008, 10(2):69-96.
- Aydın AD, Demir H, Yetim AA. Türk Spor Politikalarında Öngörülen Hedeflerin Gerçekleşme Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma (GSGM Örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Derg*, 2007, 1(2):87-96.
- Aydın K. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliği Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi Aksaray İl Örneği. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2004.

- Aydoğan O. İş Stresinin Tükenmişlik ve Örgütsel Bağlılıkla İlişkisi: Kamu Sektöründe Bir Uygulama. Savunma Bilimleri Enstitüsü, Savunma Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu, 2008.
- Aykın AG. Meşrutiyetten Günümüze Türkiye’de Spor Politikaları ve 1980 Sonrası Parti ve Hükümet Programları ile Kalkınma Planlarında Sporun Yeri. *Akademik Bakış Derg*, 2013, 38:1-16.
- Ayvaz U. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (İstanbul İli Kadıköy ve Ataşehir İlçeleri Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2015.
- Baran G, Bıçakçı MY, İnci F, Öngör M, Ceran A, Atar G. Analysis of Burnout Levels of Teacher. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2010, 9:975-980.
- Barutçu E, Serinkan C. Burnout Syndrome of Teachers: An Empirical Study in Denizli in Turkey, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2013, 89:318-322.
- Baykoçak C. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları ve Tükenmişlik Düzeyleri (Bursa İli Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi; 2002.
- Beatty, B. R. (2000). The emotions of educational: Breaking the silence. *International Journal of Leadership in Education*, 3(4), 331-357.
- Bıçen H. Yeni Atanan Öğretmenlerde Tükenmişlik Sendromu. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır, Dicle Üniversitesi, 2014.
- Bodur S. Sağlık Yöneticilerinde İş Doyumu, *Genel Tıp Derg*, 1997, 7(1):12-14.
- Boyar E. Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tükenmişlik Durumlarının Araştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2011.

- Boyraz S. Öğretmenlerin Çatışma Yönetim Stratejileri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2015.
- Cemaloğlu C. Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Derg*, 2007, 15:465-484.
- Cihan BB. Farklı İllerde Çalışan İlköğretim Okullarında Görevli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi ve Karşılaştırılması. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2011.
- Colomeischi AA. Teachers' Burnout in Relation with Their Emotional Intelligence and Personality Traits. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015, 180:1067-1073.
- Çam O. Tükenmişlik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması. 7.Ulusal Psikoloji Kongresi, Kongre Kitabı, Ankara, 1992:155-160.
- Çatır V. İkili Öğretim Yapan İlköğretim Kurumlarında (İlkokul-Ortaokul) Görevli Yöneticilerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2014.
- Çelik V. Öğretmen, Okul ve Stres. *Milli Eğitim Derg*, 1990, XV:153.
- Çınar V. Spor ve Beslenme. *İçinde: Demir E (Ed.). Spor Bilimlerine Giriş*, 1. Baskı. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015:109-148.
- Çokluk Ö. Zihinsel Ve İşitme Engelliler Okulunda Görev Yapan Yönetici Ve Öğretmenlerde Tükenmişliğin Kestirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 1999.
- Çon M. Takım ve Ferdi Sporcuların Kişilik Özellikleri ile Sportif Performans Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2011.

- Dalkılıç O. *Çalışma Yaşamında Tükenmişlik Sendromu: Tükenmişlikle Mücadele Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014:36.
- Demirci A. *Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, 1.Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2013:11.
- Dinç K. İlköğretim Mesleklerinde Tükenmişlik Sendromu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2008.
- Dolunay A. Genel Liseler Ve Teknik Ticaret Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu Araştırması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2001.
- Dönmez B, Güneş H. İlköğretim Okulu Yöneticilerinde Tükenmişlik. *Eğitim Araştırmaları Derg*, 2000, www. aniyayincilik.com.tr. Erişim tarihi: 20.Kasım.2004.
- Dursun S. Öğretmenlerde Tükenmişlik ile Yükleme Biçimi, Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Hizmet Süresi Değişkenleri Arasındaki Yordayıcı İlişkilerin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2000.
- Ergin C. Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Envanterinin Uygulanması. 7.Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları El Kitabı. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları, 1992:143-154.
- Fejgin N, Ephraty N, BenSira D. Work Environment and Burnout of Physical Education Teachers. *J Teaching in Physical Education*, 1995, 15(1):64-78.
- Fiorilli C, Gabola P, Pepec A, Meyland N, Curchod-Ruedie D, Albanesec O, Doudin P-A. The Effect Of Teachers' Emotional İntensity And Social Support On Burnout Syndrome. A Comparison Between Italy And Switzerland. *Revue Européenne De Psychologie Appliquée*, 2015, 65:275-283.
- Friedman IA, Farber BA. Professeeonal Self-Concept As A Predictor Of Teacher Burnout. *J Educational Research*, 1992, 84(1):28-35.

- Gençay ÖA. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Derg*, 2007, 15(2):765-780.
- Gezer E. Stres Veren Yaşam Olaylarının, Öğretim Elemanlarının, Depresyon Ve Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2008.
- Girgin G. İlkokul Öğretmenlerinde Meslekten Tükenmişliğin Gelişimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi ve Bir Model Önerisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995.
- Gökalp Z. *Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri*. İstanbul: MEB Yayınları, 1992: 26-30.
- Gökçakan Z, Özer R. Doğu Karadeniz Bölgesindeki İllerde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyleri, Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *VI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Eskişehir, 1999.
- Gökkaya E. Rotasyona Uğrayan Okul Yöneticilerinde İş Doyumu ve Tükenmişlik (Kayseri İli Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2014.
- Gökoğlan K. Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Kamu İç Denetçilerinde Tükenmişlik Sendromu Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, 2010.
- Göktaş Z. , Balıkesir İlindeki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Bazı Değişkenlerle Olan İlişkisinin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Derg*, 2007, 1:15.
- Göktepe A. *Tükenmişlik Sendromu: Tüketmeyin, Tükenmeyin*. 1. Baskı, İstanbul, Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş., 2016:27-35.

Gül B. Tükenmişlik Ölçekleri ve Erzincan Üniversitesi Örneği. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstatistik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2014.

Gündüz B. Öğretmenlerde Tükenmişliğin Akılcı Olmayan İnançlar Ve Mesleki Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, 2004.

Gündüz H. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, 2006.

Hergüner G. Eğitim - Spor İlişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg.* Sayı: 7, Eser Matbaası, Samsun, 24-25 Aralık 1992.

Hultell D, Melin B, Gustavsson P. Getting Personal With Teacher Burnout: A Longitudinal Study On The Development Of Burnout Using A Person-Based Approach. *Teaching and Teacher Education*, 2013, 32:75-86.

Işıkhan V. *Çalışma Hayatında Stres ve Başa Çıkma Yolları*. 1. Baskı, Sandal Yayınları, 2004: 76-82.

Izgar H. *Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik*. 2. Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2003:1-7.

İşler H. *Beden Eğitimi ve Spor Biliminin Temelleri*. 1.Baskı, İzmir, Ergün Yayınevi, 2016:29.

Kale F. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, 2007.

Karahüseyinoğlu MF. Spor Sosyolojisi. *İçinde: Demir E. (Ed.). Spor Bilimlerine Giriş*. 1. Baskı. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015:209-254.

Karakuş G. Özel İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Eğitim Bilimleri

- Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2008.
- Karaküçük S. *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Eğitimi*. Gazi Üniversitesi Yayın No:146, Gazi Eğitim Fakültesi Yayın No:19, Ankara, 1989:13-16.
- Karayazı, T. Uluslararası Müsabakalarda Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:Yeditepe Üniversitesi, 2008, 16
- Karlıdağ R, Ünal S, Yololu S. Hekimlerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyi, *Türk Psikiyatri Derg*, 2001, 11:54.
- Kayabaşı Y. Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg*, 2008, 20:192-212.
- Kelgökmen AH, Saçlı Uzunöz F, Demirhan G. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Saptanması ve Karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Derg*, 2016, 24(3):1503-1516.
- Kıncal R. *Eğitim Bilimlerine Giriş*. 1. Baskı Erzurum: Eser Ofset, 1997: 153-167.
- Kırılmaz AY, Çelen Ü, Sarp N. İlköğretim’de Çalışan Bir Öğretmen Grubunda “Tükenmişlik Durumu” Araştırması. *İlköğretim-Online*, 2003, 2(1):2-9.
- Koç M. İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri İle Sinizm Arasındaki İlişki (Ağrı İli, Patnos İlçesi Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2015.
- Kurtlar C. Engelli Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Marmara Bölgesi Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi; 2009.
- Kutluay M. İşgören Kişilik Özelliklerinin İş Tatmini ve Tükenmişlik Üzerine Etkileri ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, 2011.

- Kyriacou C. *Stres-Busting for Teachers*. Cheltenham: Nelson Thornes, 2000: 52-54.
- Maslach, C, Jacson SE. *The Mesurement Of Experienced Burnout*, Journal Of Occupational Behavior, 1981;99-113.
- Metin B, Akın A, Güngör İ, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), T.C, Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı. *Dünya Sağlık Raporu 1998: 21. Yüzyılda Yaşam Herkes İçin Bir Vizyon: Genel Direktörün Raporu*. Ankara, T.C. Sağlık Bakanlığı, 1998:45.
- Mirzeoğlu N. Bilim Temelleri. *İçinde: Mirzeoğlu N (Ed.). Spor Bilimlerine Giriş*. 6. Baskı. Ankara, Spor Yayınevi ve Kitabevi, 2014:69-96.
- Naktiyok A, Karabey CN. İşkolik ve Tükenmişlik Sendromu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Derg*, 2005, 19(2):179-198.
- Okutan E. Kişilik Özelliklerinin Tükenmişliğe Etkisi: Bir Örnek Olay İncelemesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2010.
- Otacıoğlu S.G. Müzik Öğretmenlerinde Tükenmişlik Sendromu ve Etkileyen Faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg*, 2008, 9(15):103-116.
- Özgül F, Atan T. Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Demografik Özelliklere İncelenmesi (Ordu İli Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg*, 2016, 18:1002-1016.
- Özkan H. Türkiye’de Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirmek İçin Bir Model. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 1999.
- Örmen, U. Tükenmişlik Duygusu ve Yöneticiler Üzerinde Bir Uygulama, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, (1993).
- Özkan R. Toplumsal Yapı, Değerler ve Eğitim İlişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2011, 19(1):333-344.

- Pehlivan Z. Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik görüşleri, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, 52:3
- Peker, R. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerine Etki Eden Bazı Faktörler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg*, 2002, 15(1):305-318.
- Pepe Ş. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2008.
- Piaterinen J, Pyhältö K, Soini T, Saelmela-Aro K. Reducing Teacher Burnout: A Socio-Contextual Approach. *Teaching and Teacher Education*, 2013, 35:62-72.
- Sandıkcı, E. Stresin Tükenmişlik Boyutları Üzerindeki Etkisi: Diyarbakır'da Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2010.
- Skaalvik ME, Skaalvik S. Teacher Self-Efficacy And Teacher Burnout: A Study Of Relations. *Teaching and Teacher Education*, 2010, 26:1059-1069.
- Solmuş T. *İşyeri Terapisi İş Yaşamında Kişilik ve Davranış Sorunları*. 1. Baskı, İstanbul, Papatya Yayıncılık Eğitim, 2010:61-63.
- Soyer F, Can Y, Kale F. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmini ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Faktörler Açısından İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2009, 3(3):259-271.
- Sucuoğlu B, Kuloğlu N. Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikologlar Dergisi*, 1996, 1:36.
- Sümer S. Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatı Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyi (İstanbul İli Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2007.
- Sürgevil O. *Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu Tükenmişlikle Mücadele Teknikleri*. 2. Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2014:6-80.

Sürücüoğlu H. Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik (Kütahya İl Merkezi Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, 2011.

Şahin M. *Beden Eğitimi ve Spor Sözlüğü*. 1.Baskı, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları Ltd. Şti. 2006:64.

Şahin Ş. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Düzeyleri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi, 2008.

Şanlı S. Adana İlinde Çalışan Polislerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, 2006.

Şentürk, Z. Öğretmen Adaylarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evren Üniversitesi, 2006.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı. [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20\(ORTOGRT\)%2020.01.2018.pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20(ORTOGRT)%2020.01.2018.pdf). Erişim tarihi: 22.Kasım.2018.

Tamer K. *Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri*. 2.Baskı, Ankara, Kozan Ofset Matbaa, 2001:35.

Tanrıverdi L. İlköğretim Müfettişlerinin İş Tatmini ile Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (İstanbul İli Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2008.

Terkeş N. Öğretmenlerin Örgütsel Adalet Algısı ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki (İstanbul İli Kâğıthane İlçesi Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim

- Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2015.
- Torun P. Türkiye’de ve İngiltere’de Farklı Pozisyonlarda Görev Yapan Hekimlerin İş Doyumuna İlişkin Karşılaştırılmalı Bir Çalışma. Tıp Fakültesi, Sağlık Psikolojisi Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1998.
- Tuğrul B, Çelik E. Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg*, 2002, 2:12.
- Tuna M. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Ankara İli Uygulaması), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010.
- Tunç H. Örgüt Çalışanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Araştırılması: MEB Balıkesir İli Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Türk Hava Kurumu Üniversitesi, 2014.
- Tümkiye S. Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, 1996.
- Tümkiye S. Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyleri ve Kullandıkları Başa Çıkma Davranışları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1999, 2(11):26-36.
- Türkçapar Ü. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Farklı Değişkenlere Göre Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2011, 153:135-146.
- Vurgun N, Dorak F, Çetinkalp ZK. The Determination of Physical Education Teachers’ Life Satisfaction and Burnout Levels in Private and Public Schools. 9th International Sport Sciences Congress, Muğla, 3-5 November 2006.
- Wang H, Hall NC, Rahimi S. Self-Efficacy And Causal Attributions In Teachers: Effects On Burnout, Job Satisfaction, Illness, And Quitting Intentions. *Teaching and Teacher Education*, 2015, 47:120-130.

- Yakar S. Turizm İşletmelerinde Duygusal Emek ve Tükenmişlik İlişkisi: Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015.
- Yavaş Ö. Sporun Ekonomi İçindeki Yeri ve Spor Pazarlama: Üç Büyük Spor Kulübünde Uygulamalı Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, 2005.
- Yetim AA. Göktaş Z. Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Derg*, 2004, 12:542.
- Yetim AA. *Sosyoloji ve Spor*. 5. Baskı, Ankara: Berivan Yayınevi, 2011:187-190.
- Yetimoğlu Hİ. Öğretmenlerin Yıldırma Yaşama Düzeyleri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, 2014.
- Yıldıran İ, Karaküçük S, İmamoğlu AF, Ekenci G. Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Öğretim Programlarının Toplumsal Beklentilere Uygunluk Düzeyleri Bakımından Analizleri. *Eğitim Derg*, 1993, 3:55-70.
- Yıldırım S. Lisanslı Olarak Takım Sporü Ve Bireysel Spor Yapan İle Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2011.
- Yıldız S. Spor Yapan Ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2009.
- Yıldız S.M. *Lider-Üye Etkileşimi, İşyerinde Mobbing ve Mesleki Tükenmişlik İlişkisi*. 1. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2015:59.
- Yılmaz T. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Ordu İli Uygulaması). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2013.

Yüksel ÜG. Ege Bölgesindeki Tıp Fakültelerinin Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dallarında Görevli Araştırma Görevlisi Doktorlarda Tükenmişlik Düzeyinin Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi. Tıp Fakültesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2011.

EK-1. ANKET FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Öğretmenim,

Bu araştırmada "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi" konusunda kullanılmak üzere görüşlerinizin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Aşağıdaki sorulardan size uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Cevaplarınız bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Bu nedenle her bir maddeyi içtenlikle yanıtlamanızı bekliyoruz. Yardımlarınız için teşekkürler.

LÜTFEN İSİM YAZMAYINIZ !

Mehmet Bilgi MEDENİ
Balıkesir Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

1.Cinsiyetiniz Erkek () Kadın ()

2.Yaşınız 25-30() 31-36() 37-45() 46+()

3.Medeni Durumunuz Evli () Bekar ()

4.Eğitim Durumunuz Lisans () Yüksek Lisans ()

5. Öğretmenlik Mesleğinde Kıdeminiz

1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 21+Yıl ()

6.Çalıştığınız Okul Türü Ortaokul () Lise ()

7.Haftada Kaç Saat Derse Giriyorsunuz 15-20 () 21-25 () 26+ ()

8.Çalıştığınız Okulda Spor Salonu Var mı? Evet () Hayır ()

9.Okulunuzun Araç-Gereç Durumu Yeterli mi?

Çok Yeterli () Yeterli () Yetersiz () Çok Yetersiz ()

10.Öğretmenlik Mesleğini Bırakmayı Hiç Düşündünüz mü? Evet () Hayır ()

11.Öğretmenlik Mesleğinin Gelirini Yeterli Buluyor Musunuz? Evet () Hayır ()

12.Çalışma Hayatınızda üsteleriniz tarafından mobbinge (psikolojik şiddet) maruz

kaldığınız oluyor mu?

Hiçbir Zaman () Çok Nadir () Bazen () Her Zaman ()

MASLACH TÜKENMİŞLİK (BURNOUT) ENVANTERİ

Aşağıda mesleğinizle ilgili duygular içeren 22 madde var. Bu soruların cevapları, sizlerin tükenmişlik düzeylerinizin derecesini yansıtacaktır. Her ifade için tek bir cevap kullanınız.

	1	2	3	4	5
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	Kesinlikle Katlıyorum
1- İşimden duygusal olarak soğuduğumu hissediyorum.					
2- İş dönüşü kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum					
3- Sabah kalktığımda bir gün daha bu işi kaldıramayacağımı düşünüyorum.					
4- Bütün gün öğrencilerle yoğun ilişkide olmak beni çok yıpratıyor.					
5- Yaptığım işten yıldığımı hissediyorum.					
6- Bu mesleğin beni duygusal olarak katılaştırmasından endişe ediyorum.					
7- İşimden soğuduğumu hissediyorum.					
8- Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.					
9- Doğrudan insanlarla çalışmak bende aşırı gerginlik yaratıyor.					
10- Öğrencilerimin sorunlarına en uygun çözüm yolunu bulurum.					
11- Öğrencilerimle aramda rahat bir hava yaratırım.					
12- Yaptığım iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulunduğumu hissediyorum.					
13- Çok şeyler yapabilecek güçteyim.					
14- Öğretmenlik mesleğinde kayda değer birçok başarı elde ettiğimi düşünüyorum.					
15- Öğrencilerimin neler hissettiklerini hemen anlarım.					
16- İnsanlarla yakın çalışmadan sonra kendimi canlanmış hissederim.					
17- İşimde duygusal sorunları serinkanlılıkla yaklaşıyorum.					
18- İşimde çok fazla çalıştığımı hissediyorum.					
19- Öğrencilerimin bazı problemlerinden dolayı beni suçladıklarını hissediyorum.					
20- Öğrencilerime ne olduğu umurumda değil.					
21- Bu mesleğe girdiğimden beri insanlara karşı daha katı oldum.					
22- Bazı öğrencilerime kişiliği olmayan nesneler gibi davrandığımı hissediyorum.					

EK-2. ETİK KURUL ONAYI

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	BALIKESİR ÜNİV. TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
	AÇIK ADRESİ	Çağış Yerleşkesi, Uşak yolu üzeri, 10145 BALIKESİR
	TELEFON	0266 612 14 61/1122
	FAKS	0266 612 14 59
	E-POSTA	etik.bautip@gmail.com

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		"Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişlik Sendromlarının İncelenmesi (Balıkesir İli Örneği)"	
BAŞVURU BİLGİLERİ	SORUMLU ARAŞTIRMACININ UNVANI/ADI/SOYADI	Doç.Dr.Zekeriya GÖKTAŞ	
	SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Beden Eğitimi ve spor AD	
	SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Balıkesir Üniversitesi BESYO	
	DESTEKLEYİCİ		
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐

DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	Belge Adı		Açıklama
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	☒	
	ARAŞTIRMA BROŞÜRÜ	☐	
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☐	
	YILLIK BİLDİRİM	☐	
	DİĞER:	☐	
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:2017/115	Tarih: 15/11/2017	
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde <u>etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına</u> toplantıya katılan etik kurul üye tam sayısının oybirliği ile karar verilmiştir.		
Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan araştırmalar/çalışmalar için Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'ndan izin alınması gerekmektedir.			

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet	Araştırma ile ilişkisi	Katılım *	İmza
Doç. Dr. Fuat EREL	Göğüs Hastalıkları	Balıkesir Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Doç.Dr. Gülten ERKEN	Fizyoloji	Balıkesir Üniversitesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Yrd Doç.Dr. Elif AKSÖZ	Tıbbi Farmakoloji	Balıkesir Üniversitesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Yrd Doç.Dr. F. Bahar SUNAY	Histoloji ve Embriyoloji	Balıkesir Üniversitesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Yrd Doç.Dr. Eyüp AVCI	Kardiyoloji	Balıkesir Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Uzm.Dr. Mehmet ÇALIŞKAN	Halk Sağlığı	Balıkesir KEAS Organize Sanayii	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Av. Erman ARDA	Avukat	Serbest	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Ucz. Hüsnü KUNDAKÇI	Eczacı	BAÜ Sağlık Uyg. ve Araştırma Hastanesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	
Serhat ALDEMİR		BEST A.Ş.	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☐ H ☐	

Etik Kurul Başkanının:

Unvanı, Adı Soyadı: Doç.Dr. Fuat EREL

İmza:

EK-3. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Mehmet Bilgi MEDENİ
Doğum Yeri	: Of/Trabzon
Doğum Tarihi:	02.05.1986
Medeni Hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
Adres	: Plevne Mah., İnci Sok., 33/6 Altıeylül/BALIKESİR
Tel	: 553 926 39 86
E-mail	: medenimehmetbilgi@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Salihli Lisesi (2003)
Lisans	: Balıkesir Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü (2011)
Yüksek Lisans	: Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (2014-halen)